

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1953

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1955

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

Samhällets barnavård år 1953.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2012.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1953

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1955

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

PUBLIC CHILD WELFARE
1953

SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1955
KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

F Ö R O R D

Socialstyrelsen får härmed framlägga berättelse angående kommunernas barnavård år 1953. Redogörelsen för barnhemmen har i år behandlats utförligare än tidigare.

Inom styrelsen har ledningen av hithörande arbeten handhåfts av förste aktuarien Gustaf Holmstedt, under vilkens överinseende berättelsen utarbetats av amanuensen Jonas Elmdahl.

Stockholm i januari 1955.

ERNST BEXELIUS

ERLAND V. HOFSTEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Sammanfattning på engelska	6
I. <i>Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen</i>	9
Primärmaterialet	9
Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande.	9
Förebyggande åtgärder	9
Skyddsuffostran	11
Samhällsvård	18
Vårdkostnader för omhändertagna barn	23
Fosterbarn	24
Historisk återblick	27
II. <i>Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott</i>	28
III. <i>Barnhemmen år 1953</i>	31
IV. <i>Ungdomsvårdsskolorna år 1953</i>	38

CONTENTS

	Page
Summary in English	6
I. <i>The activity of the child welfare committees according to the Child Welfare Law</i>	9
Primary material	9
The child welfare committees and the Child Welfare Law	9
Preventive measures	9
Reform training	11
Public assistance	18
Expenses of children taken care of ..	23
Foster children	24
Historical review	27
II. <i>Child welfare guardians and maintenance advances</i>	28
III. <i>Children's homes in 1953</i>	31
IV. <i>Juvenile institutions in 1953</i>	38

Summary

Laws on Public Child Welfare

On public child welfare there are regulations in several laws, the most important of which is the Child Welfare Law of 1924 (amended in 1934, 1936 and 1945). According to this Law every municipality must have a child welfare committee, which in special cases can interfere and provide protection, care or education for children and young people either through preventive measures or by taking charge of them for reform training or public assistance. The child welfare committee also supervises the foster care.

According to laws other than the Child Welfare Law it is the duty of the child welfare committee among other things to appoint child welfare guardians and to treat cases concerning the advancing of allowances for children, the so called maintenance advances.

The *preventive measures* can for children under 18 years consist of a warning to the parents, a warning to the child, prescription to utilize a suitable institution designed to supplement home training (e. g. day nurseries, vocational welfare schools, kindergartens) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the child welfare committee. Persons aged 18—21 may be kept by the committee to living an orderly life, or measures may be taken to provide work, when required. Reform training may be taken to when the circumstances are such that an interference ought to be done even against the consent of the parents. Hereto belong all cases of delinquency or children in danger of becoming delinquent, but also cases of mistreatment and serious neglect or some other danger to life or health. Before taking charge of a person for reform training, preventive measures should have been taken, so that no one should be separated from his home until it has proved impossible to obtain correction any other way. A child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for *public assistance*, provided that an allowance alone is not sufficient. However, this action always requires the consent of the parents. By *foster child* is meant every child less than 16 years of age who is reared in another private home than that of his parents or with a specially appointed guardian. Children taken charge of

for reform training or public assistance, who have been boarded out in private homes within the district of the responsible child welfare committee are expected from the supervision of foster children done by these committees.

Preventive Measures

In 1953 the number of persons subject to preventive measures amounted to 7 457. Of these 5 705 (77 %) were boys. One tenth was under 7 years of age, half between 7 and 16 years and a good third over 16 years old. The number of children, born out of wedlock, was 8 %. As a comparison can be mentioned that of all children under the age of 18 of the whole population about 5 % are born by unmarried mothers. Of the total number of persons with preventive measures 203 had been taken charge of for reform training during 1953.

Reform Training

In 1953 reform training was given 842 children under 18 years and to 113 persons over 18 years old. The number of persons taken charge of for reform training for the whole year or part of it was 6 812, that is about the same number as in 1952. About 59 % of the children were boys. One fifth of the total number were born by unmarried mothers. 48 % of the children were of school-age (7—16 years), 12 % under, and 40 % above school-age.

Reasons for the charge were neglect mistreatment or other danger to life or health, danger of becoming delinquent, and delinquency in about the same proportion. In the country 48 % of the children were in danger of becoming delinquent, and 23 % were delinquents. In the towns on the other hand, 29 % were children in danger of becoming delinquent and 53 % actual delinquents. Of those, who had been taken care of in the country, 67 % lived in private homes and 13 % in juvenile institutions. The corresponding percentage figures for the towns were 46 and 41.

Public Assistance

In 1953 (the whole year or part of it) 26 891 children had been subject to public assistance. In this number — about the same as in 1952 —

there are included 10 142 children who had been taken charge of during the year. Of all children charged for public assistance 55 % were boys. The number of illegitimate children was 38 %. Half of the children were in the age of between 7 and 16 years, 45 % were under 7 years, and 5 % over 16 years. As a reason for the interference had usually been stated need in the home and improper care, more seldom illness (in 11 % of the cases). About 77 % of the children charged for public assistance stayed in private homes, 17 % stayed at children's institutions and 12 % at some other institutions.

Supervision of Foster Children

The number of foster children supervised by the child welfare committees in 1953 were 29 165. Of these 53 % were born out of wedlock (about the percentage of illegitimate children of the whole population, see above under «Preventive Measures»). Less than 7 years old were 34 %, while 60 % were between 7 and 16 years and 5 % over 16 years old.

Expenses of Care

The figures of the expenses of care for the aided children refer to the direct gross expenses for the care of the children, irrespective of whether the expenses have been repaid from other sources or not. The child welfare committees had paid altogether 18.2 mill. Sw. cr., of which 16.8 mill. cr. paid for expenses of care and the rest, 1.4 mill. cr. paid the expenses of equipment, travelling and so on. Three fifth of the total sum had been paid for children and young people reared in private homes. The average cost for these children was 65 cr. per person and month. For the foster children the compensation paid to the foster parents should be stated. The average fee for all foster children, who were kept for a monthly fee in 1953, was 54 Sw. cr. per month. Since 1940 the corresponding average fee has been constantly rising from one year to the other.

Child Welfare Guardians and Maintenance Advances

A child welfare guardian is appointed for all children, born by unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage.

At the end of 1953 child welfare guardians were appointed for 27 102 children born within marriage, and for 86 892 children, born out of wedlock.

At the end of 1953 there were altogether 1 996 child welfare guardians 1 294 of which were men and 702 women. In the country the female guardians were relatively few (27 %), whereas they were in majority in the towns (76 %).

If the father of an illegitimate child or a divorced father fails to pay the maintenance he has been sentenced to or has agreed upon, the child welfare committee grants maintenance advances, in 1953 at the maximum rate of 462 Sw. cr., per year and child. In 1953 there were 43 545 children with maintenance advances, which is 8 % more than in 1952. The sum granted had increased from 9,35 mill. cr. in 1952 to 14,74 mill. cr. in 1953. Fathers with maintenance obligations repaid 5,6 mill. cr. in 1953.

Children's Homes and Juvenile Institutions.

There is a special plan for the regulation of the child welfare for each province. At the end of 1953 there were 225 children's homes, with altogether 5 010 places, in the whole country. Of the 225 children's homes 34 were *infants' homes* for care of babies, who are not accompanied by their mothers. 24 were *maternal homes* for the care of infants with mothers and 10 a combination between these. 102 were *provisional homes* for the temporary care, training and observation of children one year old or more and 55 *permanent homes* for the care and training of children aged one year or more for a longer period of time. In 1953 14 676 children and 1 488 mothers were taken care of in children's homes according to the plans. This means that 75 % of the available places were used.

Juvenile delinquents who have been taken charge of for reform training and whom it has not been thought advisable to board out in foster homes or children's institutions, are usually taken to some juvenile institution. At the end of 1953 there were 23 juvenile institutions with altogether 809 places. At the same time the juvenile institutions had 1 440 pupils, 51 of which were boarded out and 788 discharged on probation. The other 601 stayed in the schools.

I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen

Primärmaterial

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgörs av uppgifter, som barnavårdsnämnderna varje år lämnar till socialstyrelsen. De flesta uppgifterna hämtas från nämndernas förteckningar över barn, som varit föremål för ingripande i en eller annan form enligt barnavårdslagen. Dessutom förekommer uppgifter, som avser barnavårdsmannaskap, bidragsförskott m. m. Den blankett, som användes år 1953, hade, med några smärre avvikelser, samma utseende som 1952 års blankett.

Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande

Enligt barnavårdslagen av år 1924 (med därefter införda ändringar), som reglerar barnavårdsnämndernas verksamhet, skall en barnavårdsnämnd finnas i varje kommun. (Antalet var 1 037 år 1953). Den väljs av kommunen men om dess sammansättning och minimiantal ledamöter bestämmes i § 3. Sålunda skall nämnden bestå av a) en ledamot av fattigvårdsstyrelsen, b) en i kommunen anställd präst, c) en vid kommunens folkskola anställd lärare eller lärarinna samt d) tjänsteläkare om sådan finns. Härtill kommer minst två andra personer. Minst en av ledamöterna skall vara kvinna.

Enligt barnavårdslagen § 2 har barnavårdsnämnderna »att med uppmärksamhet följa de inom kommunen rådande förhållandena i avseende å barns

och ungdoms vård och uppfostran» samt skall enligt § 22 vidta åtgärder beträffande

a) barn under 16 år, som i föräldrahemmet misshandlas eller vanvårdas eller på annat sätt utsättes för fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa;

b) barn under 16 år, som genom föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bli vanartat;

c) barn under 18 år, som är så vanartat att särskilda uppfostringsåtgärder krävs samt

d) ungdomar mellan 18 och 21 år, som för ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visar svår oart.

Dessutom skall barn som befinns vara nödställda, sjuka och värlösa omhändertaras för samhällsvård enligt § 29.

Förebyggande åtgärder

I de fall då nämnd anser rättelse möjlig utan att barn, som åsyftas i § 22, behöver skiljas från hemmet, kan den besluta om förebyggande åtgärder enligt § 23. I annat fall omhändertas barnet för skyddsuppfostran, varom mera i ett senare avsnitt. Med förebyggande åtgärder förstås, att föräldrarna till barn enligt a—c förmanas att bättre ta hand om sina barn eller att barnet varnas. Nämnden kan också föreskriva, att barnet skall tillbringa viss tid i barnträdgård, daghem eller liknande institution eller hålla sig till viss av nämnden bestämd sysselsättning. Ungdomar enligt

Tab. A. Barn med förebyggande åtgärder fördelade efter ålder, år 1953. Lb = landsbygd, St = städer

	Pojkar			Flickor			Samtliga		
	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket
Samtliga	1 523	4 182	5 705	355	1 397	1 752	1 878	5 579	7 457
däruv, i %, i åldern									
— 7 år	5,3	8,0	7,3	17,1	20,5	19,8	7,5	11,1	10,2
7—10 »	9,0	10,2	9,9	6,5	15,1	13,4	8,5	11,4	10,7
10—13 »	17,1	17,9	17,7	12,7	12,0	12,1	16,2	16,4	16,3
13—16 »	30,8	26,3	27,5	22,3	16,9	18,0	29,2	24,0	25,3
16—18 »	24,0	23,5	23,6	25,4	18,5	19,9	24,2	22,2	22,7
18— »	13,9	14,1	14,1	16,1	17,1	16,9	14,3	14,9	14,7
uä-barn	8,1	7,2	7,4	10,1	8,8	9,1	8,5	7,6	7,8
från ofullst. hem	15,6	19,1	18,2	16,9	23,6	22,3	15,9	20,3	19,1

d) ovan, erhåller varning, och om de saknar arbete skall nämnden genom arbetsförmedlings försorg söka skaffa lämpligt sådant. Kombination mellan de ovan nämnda åtgärderna är vanlig, liksom också övervakning, som kan ske såväl separat som i förening med de övriga åtgärderna.

Antal, ålder m. m. Under år 1953 blev 7 457 barn (och ungdomar) föremål för förebyggande åtgärder mot 7 366 år 1952. Ungefär tre fjärdedelar av barnen är hemmahörande i städerna och lika stor andel utgörs av pojkar. Barnens åldersfördelning framgår av tab. A. Flickorna är oftare än pojkarna under 10 år, vilket också är fallet med barnen i städerna jämfört med landsbygdens barn. De utomäktenskapliga barnens andel var ca 8 %. Den var något högre på landsbygden än i städerna. Motsvarande andel bland samtliga barn i ifrågavarande åldrar är inte känd, men av barn under 18 år kan 5 % beräknas vara av utomäktenskaplig börd. Med ledning av de uppgifter, som lämnats om mödrarnas civilstånd, kan man beräkna att en femtedel av barnen kommer från ofullständiga hem, dvs. från hem där en av för-

äldrarna, oftast fadern, saknas. Av barn under 16 år kommer, enligt 1950 års folkräkning, ca 6 % från sådana hem.

Åtgärdernas art. Vilka åtgärder, som under året tillgripits mot de 7 457 barnen, framgår av tab. B. Övervakning är den dominerande åtgärden, vilken 85 % av flickorna och 55 % av pojkarna varit föremål för. Särskilt bland pojkarna sjunker emellertid denna andel betydligt i mellanåldrarna, då de i stället i stor utsträckning erhåller varning. Förmanade blir föräldrarna till barnen relativt ofta, även då barnen är i 16-årsåldern. Däremot vidtas denna åtgärd mera sällan då barnen är äldre. Anvisning om lämpligt arbete har blott i liten utsträckning lämnats och endast i få fall tycks nämnderna ha gett de yngre barnens föräldrar direktiv om lämplig sysselsättning för barnen. Säkert är emellertid denna förebyggande verksamhet av större omfattning än siffrorna i tabellen ger en föreställning om. Den ingår förmodligen som ett led i den verksamhet av mindre formell art, som övervakaren utövar utan att detta kommer till uttryck i nämndernas handlingar. Samma är förhållandet med den verksamhet som

Tab. B. Barn i olika åldrar fördelade efter de förebyggande åtgärdernas art, år 1953

Ålder	Antal pojkar	därav, i %, med åtgärden				Antal flickor	därav, i %, med åtgärden			
		förmaning till föräldrarna	varning	ordn. av sys-sättn.	förebygg. övervakn.		förmaning till föräldrarna	varning	ordn. av sys-sättn.	förebygg. övervakn.
— 7 år.....	415	19,3	4,8	—	83,9	347	15,6	0,6	—	93,1
7—10 ».....	562	27,9	40,9	—	48,6	234	9,8	2,1	—	94,0
10—13 ».....	1 007	25,5	62,9	0,2	37,7	212	15,6	16,0	—	81,1
13—16 ».....	1 570	19,1	67,1	1,0	43,2	315	18,1	34,0	2,2	76,2
16—18 ».....	1 348	7,9	57,2	2,9	61,8	348	7,2	39,4	7,8	77,9
18— ».....	803	4,4	36,4	4,9	75,0	296	0,7	24,0	3,7	88,9
Samtliga	5 705	16,4	52,6	1,7	54,6	1 752	11,1	20,3	2,6	85,0
därav										
landsbygd.....	1 523	35,3	68,9	4,6	37,2	355	35,2	42,5	7,9	63,4
städer.....	4 182	9,5	46,6	0,6	60,9	1 397	4,9	14,7	1,2	90,5

nämnderna bedriver i form av rådgivningsbyråer, ungdomsgårdar, fördelning av ekonomiska bidrag till utbildning m. m. och som är ägnad att förhindra ett framtida ingripande på ett mera påtagligt sätt.

Vissa skillnader mellan nämndernas ingripande i städer och på landsbygd framgår också av tabellen. Förmaning till föräldrarna och varning till barnen ges betydligt oftare på landsbygden än i städerna, medan däremot övervakning är betydligt vanligare i städerna än på landsbygden. Dessa skillnader är inte beroende av olikheter i ålderssammansättningen, varför man kan förmoda, att de bl. a. är resultatet av att ledamöterna på landsbygden genom bättre person- och lokalkännedom har större möjligheter än kollegerna i åtminstone de större städerna att följa barnets utveckling även utan formell övervakning. Här bör också tilläggas, att nämnderna på landsbygden förmodligen även i övrigt handlar mindre formellt, så att barn och föräldrar får tillsägelser eller tillrättavisningar, utan att detta kommer till synes i protokoll eller redogörelser. Tillkomsten av storkommunerna kan dock

innebära att skillnaden mellan stad och landsbygd i detta avseende kommer att utjämnas.

Skyddsuppfostran

Antal, ålder m. m. Som tidigare nämnts kan ett barns uppförande eller miljö motivera dess skiljande från hemmet, vilket — när det gäller skyddsuppfostran — kan göras även mot föräldrarnas vilja. År 1953 omhändertogs 955 barn och ungdomar för skyddsuppfostran mot 1 029 år 1952. Av dessa hade 203 eller ca 21 % redan samma år varit föremål för förebyggande åtgärder. (Detta innebär att 2,7 % av samtliga under året åtgärdade barn, redan samma år omhändertogs för skyddsuppfostran). Hur många, som under tidigare år varit åtgärdade, är okänt, enär barnavårdsnämnderna i sina redogörelser inte lämnar några uppgifter om ett omhändertaget barns tidigare kontakter med nämnden. Även om ett omhändertagande bör föregås av förebyggande åtgärder, så behöver dock detta inte alltid vara fallet. Av de 203 tidigare åtgärdade barnen var praktiskt taget samtliga över

Tab. C. Barn som omhändertagits för skyddsuppfostran fördelade efter ålder, år 1953. Nyttillkomna och samtliga

	Nyttillkomna			Flickor			Samtliga			Flickor		
	Pojkar		H. riket	Pojkar		H. riket	Pojkar		H. riket	Pojkar		H. riket
Lb.	St.	Lb.		St.	Lb.		St.	Lb.		St.	Lb.	
Samtliga . .	197	384	581	142	232	374	1 458	2 548	4 006	1 155	1 651	2 806
däruv, i %, i åldern												
— 7 år.	29,4	9,9	16,5	25,4	19,4	21,7	14,7	9,0	11,1	14,5	12,5	13,3
7—10 » .	10,7	8,1	9,0	16,2	7,3	10,7	12,4	9,1	10,3	15,2	11,1	12,8
10—13 » .	15,7	12,5	13,6	15,5	7,8	10,7	18,6	11,6	14,1	16,7	13,3	14,7
13—16 » .	20,3	29,9	26,7	17,6	22,0	20,3	24,9	22,8	23,6	24,3	18,4	20,8
16—18 » .	16,8	26,8	23,4	16,2	27,6	23,3	16,5	21,7	19,8	16,5	19,3	18,1
18— » .	7,1	12,8	10,8	9,2	15,9	13,4	12,9	25,8	21,1	12,7	25,5	20,2
uä-barn ..	19,3	13,5	15,5	29,6	19,0	23,0	22,8	17,3	19,3	26,8	22,2	24,1
från ofullst. hem	30,5	31,5	31,2	31,7	34,5	33,4	40,6	37,2	38,4	45,8	41,7	43,4

10 år och de flesta, eller ca 3/4, ansågs vara vanartade.

De nyttillkomna jämte de från föregående år kvarvarande barnen utgjorde tillsammans 6 812 barn (samtliga), vilket var det antal som under hela eller någon del av år 1953 var föremål för skyddsuppfostran jämfört med 6 919 under år 1952. Ålder, kön och börd bland nyttillkomna och samtliga framgår av tab. C. Av de nyttillkomna var 2/3 från städerna och 3/5 pojkar, vilket är i det närmaste oförändrat jämfört med föregående år. Landsbygdsbarnen är inte obetydligt yngre än stadsbarnen; av de förra var ca 55 % ej fyllda 13 år mot blott ca 30 % av de senare. Likaså är flickorna vid omhändertagandet yngre än pojkarna; av de förra var 1/3 ej fyllda 10 år mot 1/4 av de senare.

Jämför man de nyttillkomnas ålder med samtligas, finner man att en förskjutning skett mot högre åldrar; av de senare är 1/5 mot 1/4 under 10 år, 2/5 mot 1/3 är över 16 år. Dessa åldersförskjutningar motiveras helt av att omhändertagandet bland samtliga oftast varat några år.

Andelen barn med utomäktenskaplig börd är större bland flickorna (23 %) än bland pojkarna (16 %). Störst är den bland flickorna på landsbygden (30 %) och minst bland pojkarna i städerna (14 %). Av större intresse är emellertid att med hjälp av uppgifterna om mödrarnas civilstånd kunna beräkna andelen barn som kommer från ofullständiga hem. Såväl i stad som på landsbygd kommer var tredje omhändertagen pojke och flicka från ett sådant hem. Då, som tidigare nämnts, i det närmaste 5 % av samtliga barn i ifrågavarande åldrar är av utomäktenskaplig börd och vart sextonde barn vistas i ofullständiga hem, står det klart, att risken för dessa barn att omhändertas för skyddsuppfostran är mångdubbelt större än för övriga.

Andelen uä-barn är, som framgår av tab. C, större bland samtliga (21 %) än bland nyttillkomna (18 %). Detta beror dels på att vårdtiden för uä-barnen är ca 1,5 år längre än för de övriga, men också och kanske framför allt på att andelen uä-barn bland dem som tidigare omhändertagits varit större än nu. År 1940 och 1946 var sålunda denna an-

Tab. D. För skyddsuppföstran nytillkomna barn i olika åldrar fördelade efter motiveringen till omhändertagandet, år 1953

Ålder	Nyttillkomna pojkar					Antal flickor				
	Antal	dä- rav, i %	fara för handel, vanart vanvård	fara för vanart -18 år	vanart 18 år- vård	Antal	dä- rav, i %	fara för handel, vanart vanvård	fara för vanart -18 år	vanart 18 år- vård
— 7 år.....	96	75,0	51,0	—	.	81	85,2	48,1	—	.
7—10 ».....	52	48,1	57,7	15,4	.	40	75,0	57,5	2,5	.
10—13 ».....	79	25,3	29,1	53,2	.	40	45,0	55,0	22,5	.
13—16 ».....	155	9,0	18,7	77,4	.	76	15,8	27,6	67,1	.
16—18 ».....	136	2,9	0,7	96,3	.	87	4,6	1,1	95,4	.
18— ».....	63	.	.	28,6	71,4	50	.	.	20,0	80,0
Samtliga	581	23,2	22,7	54,9	7,7	374	35,6	28,3	41,2	10,7
dä- rav										
landsbygd.....	197	37,1	34,5	33,5	5,6	142	43,7	40,1	26,8	5,6
städer.....	384	16,1	16,7	65,9	8,9	232	30,6	21,1	50,0	13,8

¹ Inkonsekvensen har redovisningstekniska orsaker. Barnen är födda 1935 men hade vid beslutets fattande ännu inte fyllt 18 år.

del bland de nytillkomna 22 % och bland samtliga 29 resp. 24 %. Andelen barn från ofullständiga hem har bland samtliga också ökat. Uppgiften om mödrarnas civilstånd avser dock år 1953, medan det relevanta är förhållandet vid tiden för omhändertagandet. De ogifta mödrar, som under tiden gift sig, bör dock i stort motsvaras av gifta kvinnor, som blivit änkor eller frånskilda, varför siffrorna troligen inte avsevärt avviker från de riktiga.

Motivering till omhändertagandet. Enligt vilket eller vilka moment i § 22 i barnavårdslagen omhändertagandet skett framgår av tab. D, som avser de nytillkomna, och tab. E, som avser samtliga. Av de nytillkomna pojkarna omhändertogs något mer än 3/5 på grund av vanart mot ungefär hälften av flickorna, av vilka i stället ca 64 % omhändertogs för vanvård eller fara för vanart mot 46 % av pojkarna. Dessa skillnader är, som framgår av tabellen, inte beroende av

Tab. E. Samtliga för skyddsuppföstran omhändertagna barn i olika åldrar fördelade efter motiveringen till omhändertagandet, år 1953

Ålder	Samtliga pojkar					Antal flickor				
	Antal	dä- rav, i %	fara för handel, vanart vanvård	fara för vanart -18 år	vanart 18 år- vård	Antal	dä- rav, i %	fara för handel, vanart vanvård	fara för vanart -18 år	vanart 18 år- vård
— 7 år.....	411	70,5	51,8	0,5	.	374	73,3	55,3	—	.
7—10 ».....	412	66,7	52,7	5,3	.	358	69,0	56,1	0,8	.
10—13 ».....	566	49,3	49,1	21,6	.	412	65,0	56,6	4,1	.
13—16 ».....	944	30,5	37,8	44,4	.	585	51,3	46,2	22,7	.
16—18 ».....	795	21,6	22,5	64,3	.	509	27,5	30,5	52,5	.
18— ».....	845	6,9	8,6	68,9	18,8	568	10,4	10,6	53,7	29,0
Samtliga	4 006	34,6	33,3	41,4	4,0	2 806	45,9	40,1	25,8	5,9
dä- rav										
landsbygd.....	1 458	39,4	47,8	22,8	2,5	1 155	44,2	48,5	16,3	3,6
städer.....	2 548	31,8	25,0	52,0	4,8	1 651	47,1	34,3	32,5	7,5

åldersskillnader utan kvarstår även om jämförelserna begränsas till barn i samma ålder. Med stigande ålder minskar andelen vanvårdade och »fara för vanart», medan andelen vanartade däremot ökar bland såväl pojkar som flickor. Pojkarna ger i yngre åldrar än flickorna anledning till barnavårdsnämndernas ingripande på grund av konstaterad vanart.

Av tabellen framgår också, att vanartsfallen är betydligt vanligare i städerna än på landsbygden, där i stället fara för vanart och vanvård motiverar ingreppen. Detta gäller såväl pojkar som flickor. Med tanke på att landsbygdsbarnen, som tidigare nämnts, vid omhändertagandet är betydligt yngre än stadsbarnen, kan detta förefalla vara naturligt. En jämförelse begränsad till barn i samma åldrar, såsom skett i nedanstående tablå, ger emellertid samma resultat:

	nyttillkomna		därav, i % vanartade	
	lb.	st.	lb.	st.
— 7 år	94	83	—	—
7—10 »	44	48	—	18,8
10—13 »	53	66	26,4	56,1
13—16 »	65	166	53,8	81,9
16—18 »	56	167	83,9	100,0
18— »	27	86	100,0	100,0
Samtliga	339	616	36,2	70,6
därav				
uä-barn	80	96	33,8	67,7
fr. ofullst. hem	105	201	32,4	62,2

Skillnaden kan vara beroende av att möjligheten till handlingar, som allmänt anses vara utslag av vanart, t. ex. snatteri, stöld, billån m. m., bör vara större i städer än på landsbygd. Man kan emellertid inte bortse från nämndledamöternas på landsbygden tidigare förmodade bättre personkännedom, vilket kan göra det möjligt, att redan på ett tidigt stadium omhändertar barnen.

Av de nyttillkomna vanartade barnen var på landsbygden ca 1/3 uä-barn och lika många från ofullständiga hem. I städerna är emellertid andelen dubbelt så stor eller 2/3.

Samtliga omhändertagna skiljer sig avsevärt från de nyttillkomna, vad anledningen till omhändertagandet beträffar. Visserligen är även bland dem flickorna oftare än pojkarna omhändertagna på grund av vanvård eller fara för vanart, medan pojkarna i stället i större utsträckning anses vara vanartade. Men de vanartades andel har minskat, såväl i städer och på landsbygd som bland pojkar och flickor, medan andelen vanvårdade och »fara för vanart» ökat. Hemförhållandena för de barn som omhändertags på grund av vanvård, misshandel m. m., motiverar måhända en relativt långvarig vistelse utom hemmet. Likaså spelar åldern här en roll. Av de vanartade var ca 9/10 vid omhändertagandet över 13 år men av de vanvårdade endast 1/10. Detta är faktorer, som gör att de vanvårdade har en betydligt längre vårdtid än de vanartade barnen. Att skillnaden mellan stad och landsbygd, vad vanartsfrekvensen beträffar, kvarstår även bland samtliga, framgår av nedanstående tablå:

	samtliga		därav, i % vanartade	
	lb.	st.	lb.	st.
— 7 år	382	436	0,3	0,2
7—10 »	356	414	1,1	5,1
10—13 »	464	514	8,0	19,8
13—16 »	644	885	20,2	47,7
16—18 »	432	872	41,2	68,8
18— »	335	1 078	74,0	89,3
Samtliga	2 613	4 199	22,9	50,2
därav				
uä-barn	642	806	20,9	40,4
fr. ofullst. hem	921	1 635	21,5	42,4

De omhändertagna barnens placering.
De vårdmöjligheter, som vid skydds-
fostran står till de barnavårdande myn-

Tab. F. För skyddsuppfostran nytillkomna barn i olika åldrar fördelade efter vårdstätt, år 1953

Ålder	Nyttillkomna									
	Antal pojkar	därav, i % ensk. hem	%, placerade barn- hem	(i) på ungd.v.- skola	annan anstalt	Antal flickor	därav, i % ensk. hem	%, placerade barn- hem	(i) på ungd.v.- skola	annan anstalt
— 7 år.....	92	39,1	75,0	—	4,3	79	50,6	65,8	—	11,4
7—10 ».....	46	37,0	67,4	2,2	6,5	40	52,5	55,0	—	15,0
10—13 ».....	68	45,6	48,5	20,6	5,9	39	48,7	53,8	2,6	10,3
13—16 ».....	137	43,1	27,0	43,1	13,9	67	44,8	31,3	19,4	35,8
16—18 ».....	118	25,4	8,5	65,3	18,6	77	26,0	24,7	57,1	31,2
18— ».....	59	1,7	5,1	74,6	23,7	43	16,3	16,3	58,1	41,9
Samtliga	520	33,5	35,2	37,5	12,7	345	39,7	41,2	24,1	24,6
därav										
landsbygd.....	184	40,8	40,2	22,8	4,9	139	41,7	36,7	15,1	17,3
städer.....	336	29,5	32,4	45,5	17,0	206	38,3	44,2	30,1	29,6

digheternas förfogande, är vård i enskilda hem, på barnhem, på ungdomsvårdsskolor samt på vad som i fortsättningen benämns »annan anstalt», nämligen sjukhus, sinnesslöanstalter, abnormanstalter o. dyl.

Tab. F visar placeringen av de nytillkomna. För 90 barn, för vilka beslut om skyddsuppfostran förelåg, verkställdes av okänd anledning inte beslutet. Av tabellen framgår, att andelen vårdade i enskilda hem och på barnhem minskar med stigande ålder, särskilt kraftigt på barnhemmen, medan förhållandet är det motsatta när det gäller vård på ungdomsvårdsskola och på annan anstalt. Av de omhändertagna hade 36 % vistats i enskilda hem, ungefär lika många på barnhem medan 32 % inskrivits på ungdomsvårdsskola och 18 % på annan anstalt. Pojkarna kommer oftare än flickorna till ungdomsvårdsskola medan förhållandet är det motsatta när det gäller övriga vårdformer. Till annan anstalt kommer sålunda flickorna dubbelt så ofta som pojkarna. Detta kan delvis förklaras av att i många fall flickorna sänds till sjukhus för förlossningsvård för att sedan överlämnas till mödrahem, som är en form av barnhem.

Pojkarna och flickorna i städerna kommer ungefär dubbelt så ofta som på landsbygden till ungdomsvårdsskolor, vilket är naturligt med tanke på den högre vanartsfrekvensen i städerna; ett villkor för intagning på ungdomsvårdsskola är nämligen vanart. Likaså kommer stadsbarnen oftare till annan anstalt än barnen på landsbygden, som i stället, särskilt gäller detta pojkarna, erhåller vård i enskilda hem och på barnhem.

Då placeringen kan förmodas bli anorlunda när vården varat en längre tid, har de nytillkomna tagits bort från samtliga. För 80 barn hade beslutet ej verkställts. De kvarvarande barnens placering framgår av tab. G. Denna understryker, att förmodandet är riktigt. Andelen i enskilda hem har ökat, för pojkar från 34 till 53 % och för flickor från 40 till 66 %. Samtidigt har andelen på barnhem minskat mycket kraftigt, från 35 och 41 % till 14 resp. 11 %. Andelen på ungdomsvårdsskola har också minskat något liksom på annan anstalt. Särskilt gäller detta flickorna av vilka bland de nytillkomna 25 % vårdades där men bland de kvarvarande blott 13 %.

Tab. G. Från tidigare år för skyddsuppfostran kvarvarande barn i olika åldrar fördelade efter vård sätt, år 1953

Ålder	Kvarvarande					Antal flickor	därav, i %, placerade (i) på				
	Antal pojkar	ensk. hem	barn-hem	ungd.v.-skola	annan anstalt		ensk. hem	barn-hem	ungd.v.-skola	annan anstalt	
— 7 år	342	84,2	26,9	—	3,5	290	86,9	21,4	—	4,1	
7—10 »	349	77,7	27,5	0,3	8,0	315	83,8	15,2	0,3	7,9	
10—13 »	481	69,0	24,3	8,7	9,4	369	87,3	13,8	0,3	5,4	
13—16 »	778	58,1	15,0	25,1	10,5	506	75,7	13,0	9,1	13,0	
16—18 »	652	46,2	5,2	40,5	15,8	417	58,5	5,3	24,5	23,0	
18— »	770	19,9	1,7	69,4	12,5	508	26,2	1,8	57,9	19,3	
Samtliga	3 372	53,3	13,9	30,7	10,9	2 405	66,4	10,7	18,5	13,2	
därav											
landsbygd	1 239	66,7	14,1	13,0	12,3	1 006	74,2	8,4	9,5	14,2	
städer	2 133	45,5	13,8	41,0	10,0	1 399	60,9	12,4	24,9	12,4	

Skillnaden mellan stad och landsbygd kvarstår och har i vissa fall ytterligare accentuerats. Så är t. ex. förhållandet med andelen i enskilda hem, vilken är betydligt större på landsbygden än i städerna bland såväl pojkar som flickor. Ännu tydligare än i tabell F märker man också hur beroende placeringen är av åldern. Med stigande ålder tycks andelen i enskilda hem och på barnhem

minska, medan den ökar på ungdomsvårdsskolor och annan anstalt.

I tab. H är samtliga skyddsuppfosttrade barn fördelade efter året för omhändertagandet samt placeringen under år 1953. Här har barn som under året endast varit föremål för en vårdform redovisats under enskilt hem, barnhem osv. medan de övriga redovisats under rubriken »vårdade på mer än ett sätt».

Tab. H. Samtliga skyddsuppfostrade barn fördelade efter året för omhändertagandet samt efter vård sätt, år 1953. Landsbygd och städer

	Samtliga barn	därav omhändertagna år							
		1953	1952	1951	1949-1950	1947-1948	1945-1946	1943-1944	1942 el. tid.
Landsbygd, antal barn	2 568	323	339	281	437	352	247	244	345
därav, i %, placerade (i) på									
enskilt hem	61,2	33,7	41,0	54,1	67,0	73,6	74,1	74,6	73,9
barnhem	10,8	32,5	16,8	9,6	7,8	5,4	7,3	4,5	2,0
ungdomsvårdsskolor	11,0	17,3	16,8	15,7	12,4	8,0	6,9	1,6	6,4
annan anstalt	10,9	7,7	13,3	9,6	8,5	9,7	8,9	14,3	15,7
mer än ett sätt	6,1	8,7	12,1	11,0	4,3	3,4	2,8	4,9	2,0
Städer, antal barn	4 074	542	647	609	845	489	323	271	348
därav, i %, placerade (i) på									
enskilt hem	40,1	16,8	26,4	32,7	39,2	50,3	56,0	66,8	67,0
barnhem	7,8	16,6	9,0	6,1	6,6	6,1	7,1	5,2	2,3
ungdomsvårdsskolor	31,8	28,2	36,6	43,8	42,1	33,1	19,8	9,6	8,9
annan anstalt	8,2	11,4	7,6	6,1	5,3	5,5	11,5	10,0	14,7
mer än ett sätt	12,1	26,9	20,4	11,3	6,7	4,9	5,6	8,5	7,2

Tab. I. Enligt olika moment för skyddsufffostran omhändertagna barn fördelade efter vårdstätt, år 1953. Nyttillkomna och kvarvarande

	Antal barn på lands- bygden	därav, i %, placerade (i) på					i stä- derna	därav, i %, placerade (i) på				
		ensk. hem	barn- hem	ungd.v.- skola	annan anstalt	mer än ett sätt		ensk. hem	barn- hem	ungd.v.- skola	annan anstalt	mer än ett sätt
Nyttillkomna												
Vanvård	134	41,0	50,7	—	1,5	6,7	123	23,6	40,7	—	4,1	31,7
Fara för vanart	123	47,2	39,8	—	4,1	8,9	94	30,9	45,7	—	2,1	21,3
Vanart -18 år	94	20,2	6,4	45,7	17,0	10,6	326	13,2	10,1	38,7	11,3	26,7
» 18- »	16	6,3	—	81,3	12,5	—	59	1,7	—	42,4	32,2	23,7
Samtliga	323	33,7	32,5	17,3	7,7	8,7	542	16,8	16,6	28,2	11,4	26,9
Kvarvarande												
Vanvård	940	75,7	9,3	—	10,3	4,7	1 442	71,3	9,6	—	7,6	11,6
Fara för vanart	1 118	77,6	7,8	—	10,2	4,4	1 075	70,0	9,5	—	8,3	12,3
Vanart -18 år	411	26,0	4,9	48,4	13,1	7,5	1 469	12,6	3,0	69,8	6,5	8,2
» 18- »	57	19,3	—	47,4	26,3	7,0	172	11,0	—	69,8	12,2	7,0
Samtliga	2 245	65,2	7,7	10,1	11,3	5,7	3 532	43,7	6,4	32,4	7,7	9,9

Denna andel är betydligt större i städerna än på landsbygden och större under omhändertagandets förra skede än under dess senare. Sålunda har av barnen på landsbygden 9 % av dem som under året omhändertogs vårdats på mer än ett sätt. Andelen stiger bland barn som omhändertagits 1952 och 1951 till 11—12 % men avtar sedan. I städerna är andelen störst bland de barn som omhändertagits under året (27 %) och avtar sedan. Av barn som omhändertagits år 1944 eller tidigare erhöill under året 7—9 % ny vårdform. I övrigt finner man av tabellen att den andel som enbart erhöill vård i enskilda hem ökar med omhändertagandets längd såväl i stad som på landsbygd under det andelen på barnhem avtar.

Av tabellen framgår också att blott 662 barn eller 26 % av samtliga omhändertagna barn på landsbygden och 1 189 barn eller 29 % i städerna omhändertagits senare än år 1952. Ca 10 % av barnen hade omhändertagits år 1942 eller tidigare.

Det inflytande, som motiveringen till omhändertagandet har på placeringen av de nyttillkomna och kvarvarande barnen, framgår av tab. I. Av de nyttillkomna vanvårdade barnen erhöill på landsbygden hälften och i städerna 2/5 vård enbart på barnhem. Av dessa barn i städerna vårdades emellertid 1/3 på mer än ett sätt. Av de vanartade barnen erhöill den största delen vård enbart på ungdomsvårdsskola men en stor andel erhöill också vård på annan anstalt. Ungefär 1/4 av stadsbarnen hade under året vårdats på mer än ett sätt.

Den del av tabellen, som belyser förhållandet bland de kvarvarande, visar att det är de vanvårdade och de med fara för vanart, som vistas i enskilda hem. Mer än hälften av de vanartade på landsbygden och 2/3 i städerna vårdades enbart på ungdomsvårdsskola.

Under året avgångna barn och vårdtidens längd. Under året utskrevs slutligt 1 040 barn, därav på landsbygden 369 och i städerna 671. Detta antal är alltså

något större än det som utvisar de under året nytillkomna, vilket var 955, därav på landsbygden 339 och i städerna 616.

Vårdtiden för landsbygdsbarnen översteg vårdtiden för stadsbarnen med ungefär ett år, vilket framgår av nedanstående tablå. Den längsta vårdtiden hade de vanvårdade och de med fara för vanart, för vilka vårdtiden uppgick till 7,2 år, därefter de yngre vanartade med 4 år och den kortaste vårdtiden de äldre vanartade med 2,7 år. Vårdtiden var längst för de barn, som utskrevs från enskilda hem, 6,8 år, och endast 2,5 år

	Lands- bygd	Städer	Hela riket
Samtliga	5,9	4,8	5,2
därav			
pojkar	6,0	4,6	5,1
flickor	5,7	5,0	5,3
Uä-barn	7,0	5,9	6,3
Iä-barn	5,5	4,5	4,9
Motivering:			
vanvård	6,8	7,5	7,2
fara för vanart...	6,6	7,2	6,8
vanart -18 år ...	4,2	3,9	4,0
vanart 18- år ...	3,5	2,5	2,7
Utskrivna:			
från enskilt hem .	7,3	6,4	6,8
» barnhem....	1,7	3,6	2,5
» ungdoms- vårdsskola .	4,3	3,7	3,8
» annan anstalt	6,1	6,8	6,5
efter vård på mer än ett sätt....	3,1	4,6	4,1

för barnhemsbarnen. Barn och ungdomar utskrivna från ungdomsvårdsskolor och annan anstalt hade en vårdtid på 3,8 resp. 6,5 år. Av tablå framgår också att uä-barnens vårdtid översteg iä-barnens med ca 1,5 år.

Länsstyrelses prövning och villkorlig utskrivning. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran skall, om föräldrarna så yrkar, underställas länsstyrelsen för prövning. Om omhändertagandet sker enligt mom. d i § 22 är sådan prövning obligatorisk. För samtliga de 324 ungdomar som omhändertagits

enligt denna paragraf var alltså omhändertagandet godkänt av denna instans. Av de övriga 6 488 besluten hade 1 697 eller 26 % på någon av föräldrarnas initiativ prövats och godkänts. Föräldrarna i städerna använde sig något oftare än föräldrarna på landsbygden av möjligheten att överklaga ett beslut, nämligen 28 % av de förra mot 23 % av de senare. Överklagande av beslut var vanligast vid vanvård då 2/5 av besluten prövades mot 1/3 vid fara för vanart och drygt 1/8 vid vanart. Hur ofta länsstyrelse eller regeringsrätten undanröjt ett beslut om omhändertagande är okänt.

Villkorligt utskrivna var under året 455 barn. Denna siffra innefattar inte de barn, som efter vistelse vid ungdomsvårdsskola blivit villkorligt utskrivna. Om sådan utskrivning bestämmer nämligen skolans styrelse utan barnavårdsnämndens hörande. Enligt ungdomsvårdsskolestatistiken var vid slutet av år 1953 788 elever villkorligt utskrivna. Av de under året från skyddsuppfostran avgångna (exkl. elever från ungdomsvårdsskolorna, där villkorlig utskrivning är regel) var 12,5 % av barnen tidigare på försök utskrivna.

Samhällsvård

Om barn under 16 år utsätts för nöd i hemmet, skall det omhändertagas för samhällsvård. Denna nöd kan vara orsakad av föräldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat, som gör dem oförmögna att vårda barnet. Även i de fall barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död, skall det omhändertagas, om så är nödvändigt. I det följande benämns dessa och liknande anledningar till ett omhändertagande »nöd i hemmet». I vissa fall kan kroppslig el-

**Tab. J. Barn som omhändertagits för samhällsvård fördelade efter ålder, år 1953.
Nyttillkomna och samtliga**

	Nyttillkomna			Flickor			Samtliga			Flickor		
	Pojkar			Pojkar			Pojkar			Pojkar		
	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket
Samtliga	1 193	4 440	5 633	1 032	3 477	4 509	5 056	9 853	14 909	4 275	7 707	11 982
därav, i %												
i åldern												
— 4 år	40,7	47,7	46,2	41,6	50,9	48,7	16,8	32,0	26,8	17,5	34,1	28,2
4—7 »	21,5	22,9	22,6	19,8	22,1	21,6	14,9	19,7	18,1	14,2	19,6	17,7
7—10 »	17,4	15,2	15,7	17,6	14,2	15,0	18,6	17,4	17,8	18,2	16,6	17,2
10—13 »	13,2	9,2	10,1	12,8	7,4	8,6	19,8	14,9	16,6	20,5	13,8	16,2
13—16 »	6,9	4,5	5,0	7,7	4,8	5,5	22,0	12,7	15,9	21,8	12,3	15,7
16— »	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	8,0	3,2	4,8	7,7	3,6	5,0
uä-barn .	27,9	23,2	24,2	30,0	25,1	26,3	44,7	34,5	38,0	43,9	35,9	38,7
från ofullst. hem . . .	42,9	34,1	36,0	43,5	35,9	37,7	52,2	43,8	46,7	53,6	45,0	48,1

ler själslig sjukdom hos barnet göra det nödvändigt att samhället träder till, då föräldrarna inte själva kan bereda barnet den sjukhus- eller anstaltsvård, som det kan anses vara i behov av. I det följande kallas detta »sjukdom hos barnet».

Nödtillståndet kan vara permanent eller mera tillfälligt, men det sistnämnda är det vanligaste. Naturligtvis är gränsen mellan samhällsvård och skyddsuppfostran ganska diffus. Nöden kan många gånger vara sådan, att allvarlig vanvård eller fara till liv och hälsa kan anses föreligga, varför omhändertagande även mot föräldrarnas vilja måste förekomma, i vilket fall det alltså blir fråga om skyddsuppfostran (vanvårdsmomentet). Detta kan också bli aktuellt om föräldrarna, trots medgivande, senare påyrkar att barnet skall återsändas hem. Innan omhändertagande för samhällsvård sker, bör, där så kan anses lämpligt, nödtillståndet avhjälpas genom fattigvårdsunderstöd till föräldrarna. Det är först, när detta visar sig vara verkningslöst, som barnet skiljs från föräldrahemmet och bereds vård på annat håll.

Antal, ålder, m. m. Antalet barn, för vilka under år 1953 samhällsvård beslutades, var 10 142 mot 9 982 under år 1952. Under hela eller någon del av året var 26 891 barn omhändertagna mot 26 585 året innan. Såväl bland de nyttillkomna som bland samtliga var pojkarernas andel ca 55 %. Av de nyttillkomna var endast 1/5 från landsbygden men bland samtliga 1/3.

I tab. J är barnen på landsbygden och i städerna fördelade efter ålder. De samhällsvårdade är, som synes, betydligt yngre än vad som gäller vid skyddsuppfostran. Inte mindre än ca 70 % av de nyttillkomna barnen var under 7 år och stadsbarnen var i allmänhet yngre än landsbygdsbarnen. Andelen utomäktenskapliga barn är mycket hög — av de nyttillkomna ca 1/4 — och andelen är högre på landsbygden (29 %) än i städerna (24 %). Bland samtliga samhällsvårdade barn är dock andelen uä-barn väsentligt högre (44 resp. 35 %), vilket delvis beror på att vårdtiden för de utomäktenskapliga barnen är längre än för de övriga (jämför nedan) men också på att andelen uä-barn bland de om-

Tab. K. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter motiveringen till omhändertagandet, år 1953. Nyttillkomna och samtliga

	Nyttillkomna						Samtliga					
	Pojkar			Flickor			Pojkar			Flickor		
	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket	Lb.	St.	H. riket
Samtliga	1 193	4 440	5 633	1 032	3 477	4 509	5 056	9 853	14 909	4 275	7 707	11 982
därav, i %, på grund av												
nöd i hemmet	87,8	92,0	91,1	91,4	95,1	94,3	86,2	89,0	88,1	89,5	92,0	91,1
sjukdom hos barnet	12,6	9,4	10,1	9,5	6,0	6,8	14,5	12,1	12,9	11,2	8,9	9,7

händertagna tidigare varit mycket större än nu.

Med ledning av uppgifterna om mödrarnas civilstånd har beräknats andelen barn, som kommer från ofullständiga hem, dvs. från hem där familjeföreståndaren är ogift, änka, eller fränskild. Av de nyttillkomna var ca 37 % från sådana hem, och andelen var än större på landsbygden, 43 %. Av samtliga barn, som under året var omhändertagna för samhällsvård, var emellertid andelen närmare 50 %. Samma reservationer angående mödrarnas civilstånd, som gjordes vid skyddsuffostran, måste emellertid göras även här.

Motivering till omhändertagandet. För 9/10 av barnen är det nöd i hemmet och för 1/10 sjukdom hos barnet, som är orsak till omhändertagandet. Detta framgår av tab. K. Några större olikheter mellan könen, vad motiveringarna beträffar, förekommer inte. Däremot är andelen sjukdom hos barnet något större på landsbygden. Detta kan bero på att omhändertagande på grund av sjukdom blir vanligare med stigande ålder och barnen på landsbygden är ju, som tidigare nämnts, något äldre än de övriga. En jämförelse mellan nyttillkomna och samtliga visar också, att barn som

omhändertagits på grund av sjukdom har en längre vårdtid än övriga, eftersom deras andel ökar. Här återfinns ju också de abnorma barn, som permanent vårdas av samhället.

De omhändertagna barnens placering. Med undantag för ungdomsvårdsskolorna, som helt är förbehållna de för skyddsuffostran omhändertagna barnen, är placeringsmöjligheterna desamma vid skyddsuffostran och samhällsvård. Hur de under år 1953 nyttillkomna barnen placerades framgår av tab. L. De olikheter som framträder är stora framför allt mellan landsbygd och städer. Landsbygdsbarnen placeras ungefär dubbelt så ofta som stadsbarnen i enskilda hem, medan de sistnämnda i stället överlämnas till barnhem. Att barnhemmen utnyttjas i större utsträckning av städernas barnavårdsnämnder än av landsbygdskommunernas, har troligen sin grund i att den nöd, som föranlett stadsbarnens omhändertagande, ofta tycks vara av tillfällig art, vilket måhända gör, att man tvekar placera barnet i enskilt hem. Av de 7 885 stadsbarn, som under år 1953 omhändertogs (för 32 trädde beslutet ej i kraft) blev nämligen inte mindre än 5 155 eller 65 % redan samma år utskrivna mot på

Tab. L. För samhällsvård nytillkomna barn i olika åldrar fördelade efter vård sätt, år 1953

Ålder	Nyttillkomna barn				i städerna	därav, i %, placerade (i) på		
	på landsbygden	därav, i %, ensk. hem	placerade (i) på barn- hem	annan anstalt		ensk. hem	barn- hem	annan anstalt
— 4 år	902	39,0	61,4	5,2	3 869	15,1	87,6	5,7
4— 7 »	455	42,9	52,7	7,3	1 778	25,5	72,9	7,1
7—10 »	381	54,6	32,3	16,0	1 165	35,8	60,7	10,9
10—13 »	281	63,7	25,3	12,8	665	49,5	50,2	7,5
13—16 »	160	81,9	8,8	11,9	367	54,5	42,0	15,8
16— »	11	45,5	9,1	45,5	41	48,8	19,5	41,5
Samtliga	2 190	48,9	45,8	9,2	7 885	25,4	74,7	7,6
därav								
pojkar	1 177	45,8	48,3	10,1	4 421	24,0	75,6	8,2
flickor	1 013	52,4	42,9	8,1	3 464	27,2	73,5	6,8

landsbygden 763 av 2 190 eller 35 %. (För 35 barn verkställdes inte beslutet.)

Av tabellen framgår också, att flickorna, särskilt på landsbygden, oftare sänds till enskilda hem (fosterhem) än pojkarna, som i stället placeras på barnhem. Skillnaden återkommer även här inom varje åldersgrupp, varför även könet kan sägas vara en bestämmande faktor vid val av vård sätt. Detta gäller också åldern, vilket ju även var fallet vid skyddsufffostran. Andelen i enskilda hem ökar (i motsats till vid skyddsufffostran) och minskar på barnhem med stigande ålder.

Placeringen av från tidigare år kvar-

varande barn framgår av tab. M. (För 36 verkställdes ej beslutet.) Man finner, att förstagångsplaceringen avsevärt skiljer sig från den mera permanenta. Ungefär 3/4 av stadsbarnen och 4/5 av landsbygdsbarnen har under året vårdats i enskilda hem som fosterbarn. Däremot har andelen vårdade på barnhem minskat, vilket visar, att vården där oftast är tillfällig. Den har i städerna minskat från 3/4 till något mer än 1/5 och på landsbygden från något mer än 2/5 till knappt 1/10.

I tab. N visas placeringen av samtliga barn, fördelade efter året för omhändertagande. På samma sätt som skedde

Tab. M. Från tidigare år för samhällsvård kvarvarande barn i olika åldrar fördelade efter vård sätt, år 1953

Ålder	Kvarvarande barn				i städerna	därav, i %, placerade (i) på		
	på landsbygden	därav, i %, ensk. hem	placerade (i) på barn- hem	annan anstalt		ensk. hem	barn- hem	annan anstalt
— 4 år	677	75,3	25,8	5,0	1 894	60,9	51,8	5,8
4— 7 »	896	81,6	14,8	6,6	1 671	76,7	20,9	8,8
7—10 »	1 326	84,3	8,2	9,9	1 823	77,3	16,4	12,9
10—13 »	1 587	81,2	7,1	13,1	1 864	74,9	15,7	15,3
13—16 »	1 881	82,0	4,8	14,6	1 828	76,5	11,5	17,1
16— »	720	76,3	1,8	22,1	546	78,2	5,3	19,8
Samtliga	7 087	81,0	8,9	12,2	9 626	73,4	22,5	12,5
därav								
pojkar	3 852	78,7	9,8	13,7	5 400	71,4	24,5	13,7
flickor	3 235	83,7	7,9	10,5	4 226	75,9	19,9	10,9

Tab. N. Samtliga samhällsvårdade barn fördelade efter året för omhändertagandet samt efter vårdstätt, år 1953. Landsbygd och städer

	Samtliga därav omhändertagna år								
	barn	1953	1952	1951	1949- 1950	1947- 1948	1945- 1946	1943- 1944	1942 eller tid.
<i>Landsbygd</i> , antal barn	9 277	2 190	1 436	869	1 235	955	844	637	1 111
därav, i %, placerade									
(i) på									
enskilt hem	71,0	45,5	64,3	79,2	79,6	81,9	85,0	83,8	87,1
barnhem	15,4	42,3	21,6	5,6	4,8	3,6	2,0	2,7	1,5
annan anstalt	11,0	8,4	8,3	12,2	14,5	13,8	12,3	12,2	10,4
mer än ett sätt . . .	2,6	3,9	5,8	3,0	1,1	0,7	0,7	1,3	1,0
<i>Städer</i> , antal barn . . .	17 511	7 885	2 728	1 387	1 726	1 334	950	589	912
därav, i %, placerade									
(i) på									
enskilt hem	45,4	20,1	36,2	69,5	78,2	80,4	79,8	79,6	84,5
barnhem	38,8	67,8	39,5	11,5	5,9	3,7	3,6	2,5	2,1
annan anstalt	7,9	4,7	6,8	11,4	12,1	12,3	12,6	13,4	11,2
mer än ett sätt . . .	7,8	7,4	17,6	7,6	3,8	3,5	4,0	4,4	2,2

vid skyddsuffostran har de barn som vårdats på mer än ett sätt, redovisats för sig.

Man finner här att andelen barn i enskilda hem tycks öka och på barnhem minska med omhändertagandets längd. Så är fallet såväl i stad som på landsbygd. Andelen på annan anstalt är störst bland de barn som varit omhändertagna en längre tid. Det gäller här barn som omhändertagits på grund av sjukdom och vårdas på sinnesslöanstalter etc.

Barnen i städerna blev tre gånger så ofta som barnen på landsbygden under året vårdade på mer än ett sätt. Särskilt stor var denna andel, 18 %, bland de stadsbarn som omhändertogs år 1952. Bland de barn som omhändertagits år 1951 är denna andel blott hälften så stor och avtar sedan, såväl i stad som på landsbygd, med omhändertagandets längd.

Tabellen visar också att av de omhändertagna på landsbygden 39 % omhändertagits år 1952 eller senare, medan i städerna motsvarande är 61 %. Vid skyddsuffostran var, som tidigare

nämnts, andelarna 26 % och 29 %. Detta visar alltså att vid samhällsvård vårdtiden är betydligt kortare än vid skyddsuffostran, vilket också nedanstående avsnitt ger belägg för.

Under året avgångna barn och omhändertagandets längd. Ett mått på den genomsnittliga vårdtidens längd vid samhällsvård har erhållits genom att beräknas hur länge de 2 042 landsbygdsbarnen och 7 360 stadsbarnen, tillsammans 9 402, som under år 1953 utskrevs, varit omhändertagna. Resultatet framgår av nedanstående tablå, där vårdtiden är uttryckt i år:

	Lands- bygd	Städer	Hela riket
Samtliga	3,7	1,5	2,0
därav			
pojkar	3,7	1,5	1,9
flickor	3,7	1,5	2,0
Uå-barn	5,9	2,6	3,5
Iå-barn	2,6	1,1	1,4
Motivering:			
nöd i hemmet	3,7	1,4	1,9
sjukdom hos barnet	3,7	2,2	2,6
Utskrivna:			
från enskilt hem . . .	5,4	3,1	3,9
» barnhem	1,0	0,6	0,7
» annan anstalt . . .	4,3	2,6	3,1
efter vård på mer än ett sätt	1,4	1,2	1,2

Vårdtiden vid samhällsvård är alltså knappt hälften så lång som den som förekommer vid skyddsuppföstran. För landsbygdsbarnen är vårdtiden ungefär dubbelt så lång som för stadsbarnen men några skillnader mellan könen i vårdtidens längd finns inte. Däremot är skillnaden mellan uä- och iä-barn mycket framträdande.

Den kortaste vårdtiden hade de barn, som utskrevs från barnhem, och den längsta de från enskilda hem, där vårdtiden var ungefär fem gånger så lång. Ungefär 35 % av barnen på landsbygden utskrevs efter vård endast vid barnhem mot drygt 60 % i städerna. Efter vård endast vid enskilda hem utskrevs i stället 55 % av landsbygdsbarnen mot endast 28 % av stadsbarnen. Detta förklarar delvis skillnaden i vårdtid mellan landsbygd och stad.

Vårdkostnader för omhändertagna barn

Uppgifterna från barnavårdsnämnderna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen skall avse kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna sedermera ersatts från annat håll eller ej. Vårdkostnaderna avser dels inackorderingsavgifter i enskilda hem och avgifter för den direkta vården på anstalter, dels andra kostnader i samband med vården, t. ex. resor, utrustning, övervakning o. dyl. Hur ifrågavarande vårdkostnader förändrat sig sedan år 1946 framgår av följande tablå.

De totala vårdkostnadernas storlek påverkas av förändringarna i antalet omhändertagna barn och ungdomar samt av förändringarna i vårdavgifternas storlek per månad i enskilda hem, på barnhem och på annan anstalt. Från år 1946

har dessa avgifter för varje år ökat. Vården på ungdomsvårdsskolorna är helt avgiftsfri sedan den 1/7 1947.

År	Utgifter (tusental kronor) för barn och ungdomar föremål för			
	skyddsuppföstran	samhällsvård	båda-dera	S:a
1946....	2 403	8 413	56	10 872
1947....	2 187	8 785	61	11 033
1948....	2 004	9 515	65	11 584
1949....	2 145	10 266	92	12 503
1950....	2 192	10 651	86	12 929
1951....	2 405	11 898	134	14 437
1952....	2 744	13 531	75	16 350
1953....	3 027	15 008	126	18 161

Av vårdkostnadernas totalsumma år 1953 18,2 milj. kr, kom 6,2 milj. kr på landskommunerna och 12,0 milj. kr på städerna. Detta innebär sedan år 1952 i landskommunerna en ökning med 9 % och i städerna en ökning med 12 %.

Huvudparten, 16,8 milj. kr, utgjordes av vårdavgifter till enskilda eller till anstalter och resten, 1,4 milj. kr, av utgifter för utrustning, resor m. m. Vårdavgifternas fördelning på olika vårdformer var följande:

Enskilt hem	63,3 %
Barnhem	15,5 %
Annan anstalt	12,6 %
Vårdade på mer än ett sätt	8,7 %

Vården i enskilda hem tog i anspråk något mer än 3/5 av vårdavgifterna, medan vården på barnhem och på annan anstalt svarade för något mer än 1/4. För dem, som intagits på ungdomsvårdsskola, förekommer inga vårdavgifter men väl »andra kostnader».

Hur den genomsnittliga storleken av inackorderings- och vårdavgifterna varierar mellan de tre vårdformerna framgår av nedanstående tablå, som också visar utvecklingen från år 1946. Det bör framhållas att uppgifterna endast avser avgifter, som barnavårdsnämnderna erlagt, och att ingen hänsyn tagits till om kostnaderna ersatts eller kommer att er-

Den genomsnittliga vårdavgiften per månad, kr	Enskilt hem			Barnhem			Annan anstalt		
	Lands- bygd	Städer	Hela riket	Lands- bygd	Städer	Hela riket	Lands- bygd	Städer	Hela riket
År 1953	55	74	65	69	78	76	126	129	128
1952	48	66	57	56	58	57	122	159	144
1951	42	57	50	52	57	55	106	135	123
1950	38	55	46	48	53	52	84	101	93
1949	35	52	43	49	55	53	80	94	88
1948	32	48	39	50	52	52	71	91	81
1947	30	37	33	51	50	51	55	81	67
1946	28	34	30	50	52	52	50	63	56

sättas av staten, landstinget eller enskilda.

Den lägsta avgiften utgår i enskilda hem med 65 kr per månad. Detta är alltså vad kommunerna i genomsnitt lämnar till de familjer som i sina hem mottar omhändertagna barn som fosterbarn. Vården på barnhem var något dyrare (76 kr per månad). Såväl avgifterna i enskilda hem som på barnhem har ökat jämfört med år 1952. På annan anstalt har avgiften däremot minskat från 144 kr till 128 kr per månad men fortfarande är denna vårdform den mest kostsamma.

Fosterbarn

Enligt barnavårdslagen är barn under 16 år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, att betrakta som fosterbarn. Nämnderna skall ha tillsyn över dessa barn. Utöver fortlöpande kontroll innebär detta att anmälan om mottagande av fosterbarn skall göras till nämnden, varefter denna undersöker hemmets lämplighet och, om resultatet av denna undersökning tillåter det, godkänner hemmet som fosterhem. Undantagna från de bestämmelser i barnavårdslagen, som reglerar tillsynen, är av naturliga skäl barn, som vistas i den kommun vars barnavårdsnämnd omhändertagit det, eftersom nämnden själv skaffat detta hem och givetvis upprätthåller en fortlöpande kontroll av såväl hem som barn. Undantagna är

vidare samtliga barn, som omhändertagits av Stockholms barnavårdsnämnd (alltså även om de utackorderats i andra kommuner), vilket beror på att denna barnavårdsnämnd i de aktuella kommunerna har särskilda kontrollanter samt dessutom fosterhemsinspektörer, som regelbundet besöker hemmen.

Antal, ålder m. m. Hela antalet fosterbarn var under år 1953 ca 39 900. Av dessa var något mer än 8 100 omhändertagna och utplacerade i enskilda hem inom den egna kommunen samt 2 600 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn som placerats utom Stockholm. Samtliga dessa barn är emellertid, som nämnts, undantagna lokal tillsyn. Det är om de övriga, ca 29 200, som barnavårdsnämnderna i sina årliga redogörelser till socialstyrelsen lämnar uppgifter, vilka används i det följande. Av dessa barn kan ca 11 500 beräknas vara av samhället omhändertagna och ca 18 000 sådana som föräldrarna mer eller mindre »frivilligt» överlämnat till andra hem. Analysen grundar sig endast på en femtedel av dessa fosterbarn, men de absoluta talen har i tabellerna och i texten uppmultiplicerats med fem.

Ålder och börd bland såväl de nytillkomna och avgångna fosterbarnen som bland samtliga fosterbarn, dvs. från föregående år kvarvarande plus nytillkomna fosterbarn, visas i tab. O, där barnen är procentuellt fördelade inom olika åldersgrupper. Av denna framgår, att

Tab. O. Fosterbarnen fördelade efter ålder, kön och börd, år 1953.
Nyttillkomna, avgångna och samtliga

	Nyttillkomna				Avgångna				Samtliga ¹			
	Pojkar		Flickor		Pojkar		Flickor		Pojkar		Flickor	
	iä	uä	iä	uä	iä	uä	iä	uä	iä	uä	iä	uä
Samtliga	1 315	1 530	1 625	1 525	1 245	1 785	1 365	2 035	6 505	7 725	7 200	7 655
därav, i %, i åldern												
— 1 år	4,2	24,8	6,5	29,2	—	2,9	0,7	3,4	0,8	4,9	1,5	5,8
1—4 »	19,4	35,9	19,1	32,8	10,0	44,1	13,9	60,0	9,3	19,7	9,0	21,4
4—7 »	24,3	15,7	20,3	12,8	17,7	10,7	16,1	5,4	14,6	17,2	14,0	16,6
7—10 »	21,3	9,8	22,5	9,5	14,5	4,3	13,9	8,4	19,7	18,9	20,0	19,1
10—13 »	19,8	7,5	17,5	8,9	14,1	6,1	12,8	5,7	21,1	17,2	22,5	16,3
13—16 »	11,0	6,2	14,1	6,9	14,1	12,4	9,9	4,2	27,5	17,0	26,0	16,7
16— »	29,7	19,6	32,6	13,0	6,9	5,1	7,1	4,2
utläningar	7,6	1,3	12,9	2,6	15,3	2,9	21,6	3,2	15,6	2,5	17,8	2,6

¹ Dessutom 80 barn för vilka uppgift saknas om kön och börd.

uä-barnen i regel är betydligt yngre än iä-barnen såväl bland de nyttillkomna som avgångna. Av de nyttillkomna uä-barnen (som utgör hälften av samtliga nyttillkomna), var ca 3/5 ej fyllda 4 år mot ca 1/4 av iä-barnen. Och bland de under året avgångna uä-barnen (som utgör 3/5 av samtliga avgångna), var ca 56 % ej fyllda 4 år mot ca 12 % av iä-barnen.

Ca 2 690 eller något mer än 10 % av de barn som under året var fosterbarn, var av utländsk börd. Andelen var mångfalt större bland iä-barnen än bland uä-barnen.

Fosterhemmen. För ca 3/5 av barnen uppges anhörig, t. ex. moder, ha anskaffat fosterhemmet och för 2/5 allmänt organ, t. ex. barnavårdsnämnd. Av nedanstående tablå framgår att barnen, i de fall mödrarna anskaffat fosterhemmet, oftare kommer till släktingar än då allmänt organ varit förmedlaren:

	ej släktingar	släktingar	summa
mödrar	25,8	74,2	17 970
allm. organ	90,8	9,2	11 195
Summa	51,1	48,9	29 165

Släktingar, som alltså ungefär hälften av barnen vistas hos, definieras här som mor- och farföräldrar, syskon samt föräldrars syskon. Dessa fostermödrar skiljer sig avsevärt, vad åldern beträffar, från övriga fostermödrar, vilket framgår av tab. P. I det närmaste 2/3 av dem är över 50 år mot 1/3 av de övriga. Visserligen är de fosterbarn, som vistas i anhörigas hem, äldre än de övriga men även om en jämförelse begränsas att gälla barn inom samma åldersgrupper, finner man att de barn, som vistas hos anhöriga, har äldre fostermödrar än de övriga. Detta beror givetvis på att ett stort antal av dessa fostermödrar är far- eller mormödrar till barnen. Så är t. ex. av fostermödrarna till barn som ej fyllt ett år och som vistas hos släktingar, något mer än 57 % fyllda 45 år mot blott ca 5 % av de övriga. Av fostermödrar till barn i åldern 12—16 år är mer än 2/5 av dem, som är släkt med barnet, fyllda 60 år mot blott 1/5 av de övriga.

Skillnaden i ålder mellan de båda slagen av fostermödrar visar sig också i att de, som är släkt med barnen, oftare saknar hemmavarande barn under 16 år (egna barn och övriga fosterbarn, adop-

**Tab. P. Fosterbarn i olika åldrar fördelade efter fostermodrarnas ålder, år 1953.
Släktingar och övriga**

Fosterbarnets ålder		Antal fosterbarn	därav, i %, med fostermodern i nedanstående ålder								
			under 30 år	30-35 år	35-40 år	40-45 år	45-50 år	50-55 år	55-60 år	60-67 år	67 år o. däröv.
— 1 år	släkt	210	11,9	11,9	9,5	9,5	26,2	11,9	7,1	11,9	—
	ej	765	18,3	40,5	24,8	11,1	1,3	1,3	2,6	—	—
1—4	»	1 705	8,2	6,7	8,5	18,2	16,2	16,7	15,5	7,0	2,9
	ej	2 655	15,8	23,2	26,2	19,0	9,6	4,1	1,1	0,8	0,2
4—7	»	2 435	2,3	7,4	5,7	12,1	20,3	21,8	15,4	11,5	3,5
	ej	2 085	7,4	12,2	16,3	25,2	17,7	13,4	4,8	2,4	0,5
7—10	»	3 325	1,2	3,2	3,5	5,9	14,4	22,7	21,2	22,1	5,9
	ej	2 265	2,0	6,4	12,1	17,2	28,0	18,1	10,6	5,1	0,4
10—13	»	2 970	1,9	3,2	4,9	7,4	8,8	14,6	21,9	26,1	11,3
	ej	2 560	2,1	3,9	10,4	17,0	21,1	22,1	13,5	7,8	2,1
13—16	»	2 650	1,7	3,0	4,7	6,4	7,9	12,5	21,1	24,5	18,1
	ej	3 560	0,8	2,4	7,3	11,7	20,5	22,8	15,3	14,2	5,1
16—	»	735	2,7	2,0	5,4	3,4	9,5	8,2	15,6	17,7	35,4
	ej	945	1,1	1,6	6,9	10,6	16,4	18,0	21,2	19,0	5,3
Samtliga	»	14 030	2,7	4,4	5,2	8,8	13,2	17,2	19,1	19,4	10,0
	ej	14 835	5,8	10,3	14,1	16,5	18,2	15,9	10,0	7,2	2,1

¹ Härtill kommer 165 barn för vilka uppgift om fostermoderns ålder saknas.
² » » 135 barn » » » » » » » » » »

tiv- eller styvbarn) än de övriga. Detta framgår av nedanstående tablå, där mödrarna är procentuellt fördelade efter barnantalet:

	landsbygd		städer		hela riket
	släkt	ej släkt	släkt	ej släkt	
0 barn	74,9	68,7	79,4	72,3	73,0
1 »	15,6	21,9	12,8	20,4	18,2
2 o. fl. barn	9,5	9,4	7,8	7,3	8,8
S:a fostermodrar	9 500	10 365	4 665	4 635	29 165

I ungefär 3/4 av fosterhemmen finns alltså inga andra barn än fosterbarnet. Inom bestående äktenskap med barn under 16 år kan man uppskatta andelen ett-barnsfamiljer till ca 48 %, två-barnsfamiljer till 33 % och flerbarnsfamiljer till 19 %.

Vårdkostnaderna för fosterbarn (fosterlegan). För något mer än 1/3 av fosterbarnen har barnavårdsnämnderna inte lämnat någon uppgift om vårdkostnaden. Huruvida detta innebär, att nå-

gon vårdavgift inte utgår, är dock oviss. Då vårdavgift redovisats, har detta oftast inneburit att viss bestämd månadsavgift utgår, och endast för ca 4 % uppges beloppet vara skiftande. I ett fåtal fall redovisas engångsersättning.

Vårdavgifternas storlek per månad framgår av tab. Q. Den var för hela riket i genomsnitt 54 kr och högre i städerna, 60 kr, än på landsbygden, 52 kr. Den var inte obetydligt lägre i släktingars hem, där den var 46 kr, mot 61 kr i övriga fosterhem. Som framgår av tabellen var vårdavgifter på under 60 kr per månad ungefär dubbelt så vanliga i släktingars hem som i de övriga hemmen, där i stället vårdavgifter på 60 kr och däröver var lika eller ännu mera dominerande. Av tabellen framgår dessutom att fosterlegan för de nyttillkomna och avgångna fosterbarnen låg över genomsnittet för samtliga fosterbarn.

Som synes var fosterlegan avsevärt lägre än den avgift som kommunerna betalade för de barn som ombändertat-

Tab. Q. Fosterbarn, för vilka vårdavgift utgår, fördelade efter vårdavgiftens storlek, år 1953

	Landsbygd			Städer			Hela riket		
	släkt	ej släkt	tillhopa	släkt	ej släkt	tillhopa	släkt	ej släkt	tillhopa
Samtliga	5 585	6 615	12 200	2 725	2 100	4 825	8 310	8 715	17 025
därav, i %, med en vårdavgift per månad av									
— 30 kr	17,6	4,7	10,6	10,3	4,8	7,9	15,2	4,7	9,8
30— 59 »	64,4	38,4	50,3	58,5	35,7	48,6	62,5	37,8	49,8
60— 99 »	15,5	51,5	35,0	22,4	41,7	30,8	17,7	49,1	33,8
100—130 »	2,5	5,4	4,1	8,8	17,9	12,7	4,6	8,4	6,5
Vårdavgift i genomsnitt per månad, kr, år 1953									
nyttillkomna	54	73	67	67	84	76	59	76	69
avgångna	45	59	54	60	83	71	51	67	60
samtliga	43	59	52	53	68	60	46	61	54
år 1952	37	53	46	44	63	52	40	55	48
» 1951	33	47	41	42	59	48	37	50	43
» 1950	31	41	37	39	53	45	33	44	39
» 1949	29	38	34	37	49	42	32	41	36
» 1948	28	35	32	36	46	40	31	38	34
» 1947	27	32	30	34	47	40	29	36	33
» 1946	26	30	28	33	42	37	28	33	31

gits och placerats i enskilda hem. Detta beror ju på att i det förra fallet så många av barnen vistas hos släktingar, där avgiften ofta blir relativt låg.

Sedan 1946 har fosterlegan varje redovisningsår ökat, vilket också framgår av tabellen. Ökningen har varit ca 74 % medan under samma tid levnadskostnaderna ökat med ca 30 %. Från år 1948 erhåller dessutom fostermodrarna det allmänna barnbidraget, medan de däremot dessförinnan inte tilläts göra avdrag för fosterbarnet i sin självdeklaration. Hela barnbidraget kan därför sägas utgöra ett nettotillskott som inte kommer till uttryck i statistiken.

Historisk återblick

Trots att antalet barn och ungdomar, som kunnat bli föremål för nämndernas ingripande, ökat från början av 1940-talet, har antalet barn som blivit föremål för sådant visat en anmärkningsvärd

konstans. År 1940 var antalet barn under 21 år ca 1 944 000. Antalet hade år 1945 ökat till 1 998 000 och var år 1950 uppe i 2 150 000. Av vidstående tablå framgår att vid början av 1940-talet ca 40 000 barn var föremål för ingripande, vilket är ungefär detsamma som år 1953. Vid mitten av 1940-talet var antalet visserligen nere i ca 37 000, den lägsta siffra som noterats sedan statistik började föras år 1928, men avvikelserna får ju ändå anses vara mycket måttlig.

Formerna för barnvårdsnämndernas ingripanden varierar emellertid. Sålunda har den verksamhetsgren, som kallas »förebyggande åtgärder», expanderat starkt. Från år 1940 har antalet barn, som varit föremål för förebyggande åtgärder, ökat med ca 155 %. De skydds-
uppfostrades antal, som var ca 6 500 år 1940, har efter en ökning fram till 1946 minskat och var år 1953 endast ca 300 fler än år 1940. Däremot har de samhällsvårdades antal, efter en kraftig

År	Antal barn och ungdomar			föremål för skyddsuppfostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggande åtgärder eller omhändertagande ¹		under tillsyn som fosterbarn ²
	föremål för förebyggande åtgärder	som omhändertogs under året (nytillkomna)	under året	Skydds- upp- fostran	Sam- hälls- vård	¹ Hela anta- let	Skydds- upp- fostran	Sam- hälls- vård	
1940.....	2 920	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	39 149	27 105
1943.....	4 413	1 341	6 658	7 919	7 748	27 716	35 275	39 332	26 488
1946.....	4 583	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	37 681	29 198
1947.....	4 768	970	7 132	8 076	7 549	25 213	32 631	37 229	32 718
1948.....	5 057	1 070	7 756	8 788	7 423	25 139	32 409	37 200	35 522
1949.....	5 066	1 058	8 950	9 934	7 314	25 844	32 970	37 809	35 108
1950.....	5 372	1 077	9 239	10 269	7 098	25 741	32 665	37 674	34 593
1951.....	5 931	1 092	9 857	10 875	7 107	26 391	33 276	38 892	33 601
1952.....	7 366	1 029	9 982	10 955	6 919	26 585	33 379	40 370	33 004
1953.....	7 457	955	10 142	11 031	6 812	26 891	33 545	40 799	31 729

¹ utgör nettoantalet barn (utan dubbelräkning) — ² inkl. stockholmsbarn i andra kommuner

nedgång fram till år 1948, ökat men är fortfarande ca 3 100 färre än år 1940.

Den bild av utvecklingen, som man får genom att studera samtliga under ett år omhändertagna, (alltså inkl. de från föregående år kvarvarande), är dock mindre riktig. Om vårdtiden minskar genom att bättre behandlingsmetoder kommer till användning vid skyddsuppfostran eller därigenom att den nöd som framtvingar samhällsvård blir mera tillfällig, så kan hela antalet omhändertagna minska eller vara tämligen konstant, även om antalet nytillkomna ökar. Större relevans vid en bedömning av utvecklingen äger alltså de siffror, som visar de nytillkomnas antal. Även dessa framgår av tablån. Antalet nytillkomna

för skyddsuppfostran har sedan år 1940 varit omkring 1 000 per år med undantag för år 1943, då antalet var över 1 300. De samhällsvårdades antal har däremot för varje år alltsedan år 1940 ökat, fram till år 1953 med ca 65 %. I nedanstående tablå är de omhändertagna barnen (nytillkomna) och de övriga ställda i relation (per 1 000) till hela antalet barn, som kan bli föremål för nämndernas verksamhet. Vid förebyggande åtgärder är här maximialdern beräknad till 21 år, vid skyddsuppfostran till 18 år och vid samhällsvård till 16 år.

	1940	1946	1950	1951	1952	1953
Förebyggande åtgärder	1,5	2,3	2,5	2,8	3,4	3,5
Skyddsuppfostran	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
Samhällsvård	4,4	4,5	5,3	5,7	5,8	5,9

II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott

Barnavårdsmannaförordnanden. Sedan år 1917 skall barnavårdsman alltid förordnas för barn med utomäktenskaplig börd. År 1940 blev det också möjligt för barnavårdsnämnd att förordna barnavårdsman för barn med inomäktenskaplig börd, såvida endast en av för-

äldrarna har vårdnaden om barnet och denne själv gör framställning till nämnden. I vissa fall kan nämnden, även utan att framställning görs, förordna om barnavårdsman. Åldersgränsen är för båda grupperna av barn 18 år, men förordnandet kan upphöra dessförinnan el-

ler förlängas utöver denna ålder (till 21 år), om förhållandet det medger eller kräver.

Vid slutet av år 1953 var barnavårdsman förordnad för ca 114 000 barn mot 109 900 året innan, vilket innebär en ökning med 4 %. Förordnandena för uä-barn ökade från 85 934 till 86 892 och för iä-barn från 23 948 till 27 102. Hur utvecklingen varit under ett antal år framgår av nedanstående tablå.

År	Iä-barn	Uä-barn	Samtliga	Per 1000 barn under 18 år
1940	3 548	95 355	98 903	62
1946	9 589	85 135	94 724	55
1952	23 948	85 934	109 882	58
1953	27 102	86 892	113 994	60

I relation till befolkningen under 18 år har alltså antalet barn med barnavårdsman åter ökat sedan mitten av 1940-talet. Medan antalet förordnanden för uä-barn sedan 1940-talets mitt varit relativt konstant, har däremot förordnandena för iä-barn ökat mycket kraftigt, med mellan två å tre tusen per år.

Ca 3/4 av iä-barnen hade föräldrar vilkas äktenskap upplöstes genom skilsmässodöm och 1/5 hade föräldrar som levde under hemskillnad. För något mer än en procent var en av föräldrarna död och för något över två procent rådde söndring i föräldrarnas äktenskap.

Fastställande av faderskap. En av barnavårdsmannens viktigaste uppgifter är att söka få faderskapet till utomäkten-

skapligt barn fastställt. Av uä-barnen hade ca 9/10 eller 78 883 faderskapet fastställt. För ungefär 85 % hade detta skett genom erkännande och för 15 % genom dom. För 8 009 barn var faderskapet icke fastställt. Av dessa var 2 049 ej fyllda ett år, 1 360 ett men ej tre år, 4 195 tre men ej sexton år och 405 fyllda sexton år. Andelen barn utan fastställt faderskap var större i städerna, 10 %, än på landsbygden, 8 %.

Barnavårdsmännen. Antalet barnavårdsmän var år 1953, som framgår av nedanstående tablå, på landsbygden 1 669 och i städerna 327, vilket tillsammans gör 1 996. Under år 1953 har barnavårdsmännens antal minskat med 143 mot 1 559 under år 1952. Den under ett flertal år observerade process, som syftar till att fördela barnavårdsmannskapen på ett färre antal händer och som påskyndades i anledning av kommunreformen, har alltså fortsatt. Antalet förordnanden i genomsnitt per barnavårdsman har sedan år 1940 ökat från 11 till 34 på landsbygden och i städerna från 67 till 174. För hela landet motsvarar detta 57 barn per barnavårdsman mot 16 år 1940. Att antalet barn per barnavårdsman är så mycket större i städerna än på landsbygden beror på att förordnandet i städerna ofta ges kommunala tjänstemän, vilkas huvudsakliga syssla det är att fungera som sådan. Sålunda fanns vid årets slut i Stockholm 34 barnavårdsmän, därav 3 manliga,

År	Landsbygd			Städer			Hela riket		
	Hela antalet	därav kvinnor, %	Antal förordn. per barnav.-man	Hela antalet	därav kvinnor, %	Antal förordn. per barnav.-man	Hela antalet	därav kvinnor, %	Antal förordn. per barnav.-man
1940	5 774	10,7	11	547	53,7	67	6 321	14,5	16
1946	3 958	16,9	13	424	62,3	98	4 382	21,2	22
1952	1 798	24,7	31	341	73,0	160	2 139	32,4	51
1953	1 669	27,2	34	327	75,8	174	1 996	35,2	57

vilket innebär att i genomsnitt varje barnavårdsman hade 391 barn på sin iott. På landsbygden anlitas emellertid fortfarande i stor utsträckning kommunala förtroendemän. Man bör inte bortse från att befolkningstätheten i städerna gör det möjligt att låta en person vara förordnad för ett större antal barn än på landsbygden.

Det kvinnliga inslaget bland barnavårdsmännen har i städerna alltid varit mycket stort. Redan i början av 1940-talet var mer än hälften av barnavårdsmännen där kvinnor, och andelen har sedermera ökat och var år 1953 något mer än 3/4. På landsbygden var år 1940 1/10 av barnavårdsmännen kvinnor. Denna andel har för varje år ökat men var vid slutet av år 1953 fortfarande blott 1/4. Av samtliga 1 996 barnavårdsmän i hela riket var vid slutet av år 1953 1 294 eller 2/3 män.

Bidragförskott. Om fader till ett utom-äktenskapligt barn eller till fränskild kvinnas barn är förpliktad att betala underhållsbidrag enligt dom eller avtal men underlåter göra detta, så kan barnavårdsnämnden, oberoende av moderns eller barnets ekonomiska ställning, förskottera detta upp till ett visst belopp. Detta utgjorde under första delen av år 1953 324 kr men höjdes från den 1 juli till 600 kr. I genomsnitt kunde alltså under året utgå 462 kr. Under året erhöll 33 730 mödrar bidragförskott för 43 545 barn till ett belopp av 14,74 milj. kr. Jämfört med år 1952, då mödrarnas antal var 32 142 och barnens 40 192, har det utbetalda beloppet ökat från 9,35 milj. kr eller med närmare 58 %. Per barn var det genomsnittligt utbetalda beloppet 339 kr år 1953 mot 233 kr året innan.

Fäder till barn för vilka bidragsför-

skott utgår är återbetalningsskyldiga till barnavårdsnämnderna eftersom dessa endast övertagit kvinnans fordran på mannen till den del denna motsvarar bidragsförskottet. Under året återkrävde barnavårdsnämnderna från 23 036 fäder 5,62 milj. kr, vilket är 1,86 milj. kr mer än föregående år, då 21 242 fäder helt eller delvis betalade av sin skuld. Det under året återbetalda beloppet utgjorde 39 % av det utbetalda beloppet mot 40 % under år 1952.

Arbetsföreläggande. Enligt bvl. § 72 mom. a kan arbetsföreläggande meddelas försumliga föräldrar, vilkas barn omhändertagits för samhällsvård eller skyddsuppfostran. Om arbetsföreläggande beslutar barnavårdsnämnd. Under året erhöll 112 föräldrar (fäder) meddelande om arbetsföreläggande. Av dessa fullgjorde 74 helt eller delvis sin underhållsskyldighet efter erhållet meddelande. Enligt mom. b i samma paragraf kan liknande sanktioner vidtas mot de föräldrar som underlåter att fullgöra fastställd bidragsskyldighet mot sina barn. Enligt detta moment erhöll 1 560 föräldrar meddelande om arbetsföreläggande men av dessa fullgjorde helt eller delvis 875 sin underhållsskyldighet. Barnavårdsnämnderna begärde i 37 fall enligt mom. a och i 604 fall enligt mom. b handräckning för inställande till arbete men häri inberäknas även sådana om vilka beslut om arbetsföreläggande förelegat redan under tidigare år. Om ett arbetsföreläggande skall fullföljas och när så skall ske är nämligen något som måste avgöras från fall till fall, varför den tid som förflyter mellan föreläggandet och handräckningen kan bli relativt lång. Av de begärda handräckningarna beviljades 21 enligt mom. a och 258 enligt mom. b under året.

III. Barnhemmen år 1953

Varje landsting eller stad utom landsting har enligt barnavårdslagen § 40 att svara för att ett tillräckligt antal barnhemsplatser finns tillgängliga inom resp. områden. De har därför att utarbeta en plan för barnhemsvårdens ordnande, vilken skall underställas K. M:t för fastställande. Till sådana barnhem som är upptagna i dessa planer (»barnhem inom barnhemsplanen») utgår statsbidrag. Detta uppgick för budgetåret 1953/54 till 4,1 milj. kr, därav 2,1 milj. kr till uppförande eller inrättande av barnhem och 2,0 milj. kr till driftbidrag. Till övriga barnhem (»barnhem utom barnhemsplanen») utgår inte statsbidrag i någon form. Nedanstående redogörelse bygger på uppgifter ur de årsredogörelser barnhemmen lämnar till socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet över denna verksamhet. I redogörelsen behandlas enbart barnhemmen inom barnhemsplanen.

Barnhemmen indelas i fyra grupper: a) spädbarnshem, på vilka vårdas späda barn (ej fyllda 1 år), som ej åtföljs av sina mödrar; b) mödrahem, för vård av späda barn, som åtföljs av sina möd-

rar samt väntande mödrar; c) upptagningshem, för tillfällig vård och fostran samt observation av barn som fyllt 1 år samt d) barnhem för varaktig vård, för vård och fostran under längre tid av barn som fyllt 1 år. I några fall förekommer dessutom spädbarns- och mödrahem, vilket är en kombination av a) och b) ovan.

Antal barnhem m. m. Antalet barnhem vid slutet av år 1953 var 225 med tillsammans 5 010 platser, vilket framgår av tab. R.

Jämfört med förhållandet vid slutet av år 1952 har antalet barnhem minskat med ett och antalet platser med 139.

Landstingen svarade vid slutet av år 1953 för driften vid 95 barnhem (42 % av samtliga), föreningar o. stiftelser vid 64 (28 %), kommunerna vid 54 (24 %) medan barnavårdsförbunden blott hade ansvaret för driften vid 12 (5 %) av barnhemmen. Av hela antalet platser förfogade landstingen över 38 %, föreningar 25 %, kommuner 32 % och barnavårdsförbunden 4 %.

Tab. R. Barnhemmen vid slutet av år 1953

Typ	Barnhem drivna av				barnav.- förbund		förening el. stift.		Tillhoppa	
	annan kommun hem	pl.	landsting hem	pl.	hem	pl.	hem	pl.	hem	pl.
Spädbarnshem	12	275	15	377	—	—	7	203	34	855
Mödrahem	6	100	12	172	3	36	3	55	24	363
Mödra- o. sp.hem..	2	108	6	130	1	22	1	35	10	295
Upptagn.hem	31	1 090	44	937	7	140	20	453	102	2 620
Hem f. varaktig v.	3	41	18	293	1	15	33	528	55	877
Samtliga	54	1 614	95	1 909	12	213	64	1 274	225	5 010

Antal	Hela antalet		Platsernas fördelning på hem som drivs av			
	hem	platser	kommun	landsting	barnav.f. fören.	
Antal	225	5 010	1 614	1 909	213	1 274
därav, i %						
spädbarnshem	15,1	17,1	17,0	19,7	—	15,9
mödrahem	10,7	7,2	6,2	9,0	16,9	4,3
mödra- o. sp.hem	4,4	5,9	6,7	6,8	10,3	2,7
upptagningshem	45,3	52,3	67,5	49,1	65,7	35,6
hem för varaktig vård	24,4	17,5	2,5	15,3	7,0	41,4

I ovanstående tablå visas hemmens och platsernas fördelning på olika slag av barnhem.

Ca 45 % av barnhemmen och något mer än hälften av platserna är alltså att hänföra till upptagningshem, 1/4 av hemmen men knappt 1/5 av platserna till hem för varaktig vård medan 1/7 av hemmen resp. platserna avser spädbarnshem. 1/10 av hemmen är mödrahem medan knappt hälften så många är mödra- och spädbarnshem.

De flesta av kommunernas vårdplatser finns på upptagningshemmen (68 %) men relativt många också på spädbarnshemmen (17 %). Så är förhållandet även för landstingens del men dessa har också en stor andel platser på hem för varaktig vård (15 %). Den största andelen sådana vårdplatser (41 %) har emellertid föreningarna, vilka i stället blott har 36 % av platserna förlagda till upptagningshemmen. Barnavårdsför-

bunden har inga spädbarnshem men förutom en stor andel platser på upptagningshem (66 %) har dessa också relativt många av platserna förlagda till mödrahem (17 %) samt mödra- och spädbarnshem (10 %). Som ovan nämnts disponerar emellertid barnavårdsförbunden blott 213 platser.

Omsättning, beläggning m. m. Under året vårdades på barnhemmen 14 676 barn och 1 488 mödrar eller blivande mödrar. Motsvarande antal ett år tidigare var 14 338 barn och 1 343 mödrar. I nedanstående tablå visas hur de vårdade fördelade sig på olika slag av barnhem samt hur stor andel av de under året vårdade som fortfarande var inskrivna vid slutet av året. Om i det sistnämnda fallet ett högt relationstal erhålles innebär det att den genomsnittliga vårdtiden är hög medan motsatsen är fallet då relationstalet är lågt.

Antal barn	Vårdade		därav kvarvarande vid årets slut	
	antal	%	antal	i relation till antalet vårdade (%)
Antal barn	14 676	100	3 235	22,0
därav på				
spädbarnshem	2 585	17,6	643	24,9
mödrahem	1 079	7,4	196	18,2
mödra- o. sp.hem	1 097	7,5	204	18,6
upptagningshem	8 584	58,5	1 554	18,1
hem för varaktig vård	1 331	9,1	638	47,9
Antal mödrar	1 488	100	259	17,4
därav på				
mödrahem	1 107	74,4	207	18,7
mödra- o. sp.hem	381	25,6	52	13,6
Samtliga	16 164	—	3 494	21,6

Tab. S. Beläggning (medelantalet vårdade per dag i procent av antalet disponibla platser) på barnhem av olika slag, år 1953

	Beläggning på barnhem drivna av				Samtliga
	kommun	landsting	barnav.förb.	förening	
Spädbarnshem	73,6	78,2	—	81,6	77,4
Mödrahem	79,3	61,4	(69,7)	(74,0)	69,1
Mödra- o. sp.hem	(93,2)	72,3	(53,9)	(81,4)	79,7
Upptagningshem	70,2	72,3	75,8	77,9	72,5
Hem f. varaktig vård.....	(62,8)	75,2	(65,4)	82,1	78,6
Samtliga	72,7	72,9	71,8	80,1	74,6

De flesta barnen eller närmare 3/5 vårdades alltså på upptagningshem medan knappt 1/5 var på spädbarnshem och resten tämligen jämnt fördelade på övriga barnhem. Av mödrarna erhöll 3/4 sin vård på mödrahem och blott 1/4 på mödra- och spädbarnshem. Vad omsättningen beträffar var denna lägst på hem för varaktig vård. Av de där under året vårdade var närmare hälften fortfarande kvar vid årets slut. Omsättningen var betydligt högre på de övriga typerna av barnhem. Blott ca 1/5 av de barn som vårdades där, var fortfarande kvar vid slutet av året. På mödrahemmen var vårdtiden kortare för barnen än för mödrarna medan förhållandet var det motsatta på mödra- och spädbarnshemmen. På de förra kan ju modern vistas även innan barnet fötts men moder och barn skrivs ut samtidigt. På de senare däremot kan barnet vistas även sedan modern lämnat hemmet.

Beläggningen visar i vilken utsträckning hemmen utnyttjats och erhålles genom att sätta medelantalet vårdade per dag i relation (%) till antalet platser. Resultatet redovisas i tab. S. Av denna framgår att under året i genomsnitt 3/4 av platserna utnyttjats. Beläggningen var högst på spädbarnshem, hem för varaktig vård samt mödra- och spädbarnshem där 77—80 % av platserna utnytt-

jades mot på mödrahem och upptagningshem 69—73 %. Högsta beläggningen hade hem som tillhörde föreningar o. dyl. med 80 % mot 72—73 % på de övriga. I de fall där beräkningarna grundar sig på fem eller färre hem i gruppen har procenttalet satts inom parentes.

Barnens och mödrarnas ålder. Barn som vårdas på spädbarnshem, mödrahem samt mödra- och spädbarnshem är samtliga i åldern under 1 år. När barnen överskridit denna ålder måste de nämligen enligt bestämmelserna utskrivs till föräldrahem, fosterhem eller för vård på annat håll. Av tab. T framgår i vilken ålder de vid årets slut på upptagningshem och hem för varaktig vård kvarvarande barnen är. Man finner här att barnen på upptagningshem är avsevärt yngre än de barn som vistas på hem för varaktig vård. Av de förra var 1/3 ej fyllda 3 år mot blott 1/10 av de senare. På hem för varaktig vård är i stället 2/5 av barnen 10 år eller äldre mot knappt 1/5 av barnen på upptagningshem. Av upptagningshemmen tycks sådana som drivs av föreningar och kommuner ha en större andel barn under 7 år (72 resp. 66 %) än de övriga (56—58 %).

De under året inskrivna mödrarnas

Tab. T. Vid 1953 års slut på barnhem kvarvarande barns ålder

	Antal barn	därav, i %, i nedanstående ålder				
		1—2 år	3—6 år	7—9 år	10—15 år	16— år
Upptagn.hem	1 554	32,0	31,5	17,6	18,1	0,7
därav						
kommun	612	36,1	29,6	15,0	17,8	1,5
landsting	600	28,3	30,5	20,2	20,8	0,2
barnav.förb.	80	26,2	30,0	17,5	26,3	—
förening	262	32,9	38,9	17,9	9,9	0,4
Hem f. varaktig vård	638	9,4	23,7	23,7	41,5	1,9
därav						
kommun	26	7,7	7,7	26,9	26,9	30,8
landsting	198	10,6	22,2	24,7	42,4	—
barnav.förb.	8	—	(37,5)	(62,5)	—	—
förening	406	9,1	25,1	21,9	42,9	1,0

ålder framgår av tab. U. Av de 1 099 mödrarna var 1/10 ej fyllda 18 år, knappt 1/5 i åldern 18—19 år, något över 2/5 i åldern 20—24 år och resten fyllda 25 år. Andelen unga mödrar (under 20 år) är större (1/3) på mödrahem som tillhör landsting och barnavårdsförbund än på övriga mödrahem (1/5). På kommunernas hem är hälften av mödrarna 20—24 år och på föreningarnas är något mer än 1/3 fyllda 25 år.

Varifrån barnen kommer vid inskrivningen och vart de tar vägen efter utskrivningen. Närmare 3/4 av de barn som under året inskrevs på barnhem kom från föräldrahem, vilket framgår av tab. V. Av de barn som skrevs in på spä-

barnshem gäller detta emellertid blott ungefär hälften av barnen. Mer än 2/5 kom i stället från vad som i tabellen kallas »annat håll», vilket, när det gäller spädbarn, i de flesta fall betyder förlösningssanstalter o. dyl. Ca 5 % kommer från annat barnhem, vilket får antas vara mödrahem, där ju barnen endast får stanna så länge modern också vårdas där. Till upptagningshemmen kommer övervägande antalet barn direkt från föräldrahem (83 %) eller fosterhem (7 %) medan 6 % kommer från »annat håll», vilket, när det gäller barn över 1 år, förmodligen är sjukhus efter erhållen vård. Till hem för varaktig vård kommer 3/5 av barnen från sina föräldrahem och något mer än 1/5 från andra

Tab. U. Under år 1953 på barnhem inskrivna mödrars ålder

	Antal mödrar	därav, i %, i åldern			
		under 18 år	18—19 år	20—24 år	25— år
Mödrahem (samt mödra- o. sp.hem) ..	1 099	10,1	18,2	42,9	28,8
därav					
kommun	317	6,0	16,1	49,2	28,7
landsting	506	13,0	20,6	38,7	27,7
barnav.förb.	113	11,5	21,2	44,2	23,0
förening	163	8,0	12,9	42,9	36,2

Tab. V. Varifrån under år 1953 på barnhem inskrivna barn kommit

	Antal inskrivna barn	därav, i %, som kommit från			
		föräldrahem	fosterhem	annat barnhem	annat håll
Spädbarnshem (samt mödra- o. sp.hem)	2 390	48,8	2,8	4,6	43,8
Upptagningshem	6 880	83,4	7,1	3,5	6,0
Hem för varakt. vård	648	60,0	12,7	22,4	4,9
Samtliga	9 918	73,5	6,4	5,0	15,1

barnhem. Mer än 1/10 av barnen kommer från fosterhem.

Ca 70 % av de barn som under året skrevs ut från barnhemmen överlämnades till föräldrahemmen, vilket framgår av tab. X. Skillnaderna mellan barnhem av olika slag är emellertid även här stora. Av barnen som skrevs ut från spädbarnshemmen, vilket ju måste ske senast när barnet fyller 1 år, kom således blott 3/5 till sina föräldrahem medan ungefär 1/4 överlämnades till fosterhem och knappt 1/10 till andra barnhem, i regel upptagningshem.

Från upptagningshemmen överlämnades 3/4 av de utskrivna barnen till föräldrarna medan ca 15 % blev fosterbarn. Ca 3 % överlämnades till annat barnhem och 5 % till annat håll medan tillsammans ett par procent överlämnades till ungdomsvårdsskola, psykopat- och sinnesslöanstalter. Av de från hem för varaktig vård utskrivna barnen kommer blott hälften till föräld-

rarna och inte mindre än 28 % till fosterhem. Relativt många (5 %) kommer till annat barnhem, och inte mindre än 1/10 till sjukhus för vård. En större andel (4 %) än vad som gällde barn från övriga barnhem kommer till sinnesslöanstalt.

Skolförhållandena. Som framgick av tab. T, vilken visar barnens ålder, är en stor del av de barn som vårdas på barnhem i skolpliktig ålder. Vid ett par barnhem, där särskilt besvärligt klientel förekommer, finns skola inrymd men på det stora flertalet hem får barnen medfölja undervisningen i de skolor som finns i barnhemmets närhet. Antalet barn som vid 1953 års slut redovisats som elever vid någon skola var 948, vilket framgår av tab. Y.

Av barnen på upptagningshem åtnjöt 81 % undervisning i folkskolas normalklasser medan 17 % fick undervisning i hjälpklass. På hem för varaktig vård

Tab. X. Varthän under år 1953 från barnhem utskrivna barn tagit vägen

	Antal utskr. barn	därav, i %, som avgått till						
		föräldra- hem	foster- hem	annat barnhem	ungdoms- vårdssk.	psyk.- hem	sinnes- slöanst.	annat håll
Spädbarnshem (samt mödra- o. sp.hem)	2 365	60,8	26,4	8,0	—	—	0,5	4,4
Upptagn.hem	7 030	76,4	14,7	3,0	0,6	0,2	0,8	4,4
Hem f. varaktig v.	693	50,4	28,1	5,2	1,6	0,7	3,6	10,4
Samtliga	10 088	70,9	18,4	4,3	0,5	0,2	0,9	4,8

Tab. Y. Skolförhållanden för vid 1953 års slut på barnhem kvarvarande barn

	Vid årets slut kvarv. barn som åtnjöt skolundervisn.	därav barn som åtnjuter undervisning i				
		folkskola normalklass	hjälp- klass	sinnesslö- skola	yrkes- skola	annan skola
Upptagningshem	554	448	92	9	—	5
därav tillh.						
kommun	205	173	26	1	—	5
landsting	238	188	45	5	—	—
barnav.förb.	37	27	9	1	—	—
förening	74	60	12	2	—	—
Hem för varakt. vård	394	225	147	8	2	12
därav tillh.						
kommun	22	11	11	—	—	—
landsting	119	59	52	4	—	4
barnav.förb.	4	3	1	—	—	—
förening	249	152	83	4	2	8
Samtliga	948	673	239	17	2	17

var andelen barn i hjälpklass betydligt större, nämligen 37 %, medan 57 % erhöi undervisning i normalklass. Enligt skolöverstyrelsens statistik erhåller blott ett par procent av samtliga skolpliktiga barn i hela riket undervisning i hjälpklasser. Blott ett ringa antal av barnhemsbarnen var elever på sinnesslöskola eller på andra skolor (yrkesskola, realskola m. m.)

Personalen. Personalen vid barnhemmen utgjordes vid slutet av år 1953 av 1 775 heltids- och 101 deltidanställda. Förutom den personal, som har den direkta vården om hand (föreståndarinor, sköterskor och biträden) samt kökspersonal, har även kontorspersonal, vakt-

mästare, hantverkare m. fl. medräknats, om de uppbär lön och har regelbunden arbetstid. Däremot har inte arvodesanställda med varierande arbetstid medräknats. Oftast gäller detta läkare, kassörer, redogörare m. fl. För att få en uppfattning om personalåtgången vid barnhemmen kan man sätta antalet anställda i relation till medelantalet vårdade per dag. Härvid får man förutsätta att personalens storlek vid slutet av året är representativt för varje tidpunkt under året. Man får då till resultat att för vården av 100 vårdade erfordras 48 anställda. Personalens storlek torde emellertid mer bestämmas av antalet vårdplatser än av antalet vårdade. I nedanstående tablå redovisas alltså

	Spädbarns- hem	Mödra- hem	Mödra- o. sp.hem	Upptag- ningshem	Hem för varakt. vård	Till- hoppa
Antal heltidsanställda	350	76	88	962	299	1 775
därav						
föreståndarinna	34	22	10	102	55	223
bitr. föreståndarinna	23	19	6	69	20	137
kökspersonal	71	19	13	163	68	334
barnsköterskor	171	11	31	312	48	573
barnhems- o. vårdbiträden	33	3	15	254	94	399
övrig personal	18	2	13	62	14	109
Antal vårdplatser	855	363	295	2 620	877	5 010
Antal anställda per 100 vårdplatser	41	21	30	37	34	35

Tab. Z. Medelkostnad per vård dag på barnhem av olika slag, år 1953

	Medelkostnad per vård dag (kr) på hem tillhörande				
	kommun	landsting	barnav.förb.	förening	Samtliga
Spädbarnshem	18,21	16,04	—	13,77	16,22
Mödrahem	15,20	16,24	21,71	12,95	15,98
Mödra- o. sp.hem	11,42	14,91	20,86	13,31	14,06
Upptagningshem	19,72	14,64	14,22	13,12	16,41
Hem f. varakt. vård.....	23,64	14,63	21,40	14,29	14,85
Samtliga	18,55	15,06	15,84	13,93	15,92

antalet heltidsanställda per 100 vårdplatser, varvid också en fördelning av den heltidsanställda personalen på barnhem av olika slag och på olika grupper gjorts.

Antalet anställda på 100 vårdplatser är alltså i medeltal 35. Personalåtgången är dubbelt så stor på spädbarnshemmen (41) som på mödrahemmen (21). Det är tydligen så att på mödrahemmen (och även på mödra- och spädbarnshemmen) mödrarna själva kan hjälpa till med diverse förekommande sysslor, vilket också är fallet med de äldre barnen på upptagningshem och hem för varaktig vård där 37 resp. 34 anställda finns på 100 vårdplatser. Antalet anställda på 100 vårdplatser kan förefalla väl högt. Män bör emellertid komma ihåg att barnen på barnhemmen, i likhet med alla andra barn, fordrar tillsyn dygnet runt. De anställda får arbeta i skift vilket innebär att vid ett visst ögonblick antalet anställda på 100 vårdplatser är betydligt lägre än siffrorna i tablan lämnar uppgift om.

Vårdkostnaderna. Uppgifter har inhämtats om utgifterna för driften under året. Från dessa har dragits de utgifter barnhemmet haft för personalens

pensionering samt utgifter för förhyrda lokaler, antingen dessa avser den lokal där verksamheten bedrivits eller personalbostäder. I den utsträckning barnhemmen redovisat ränteutgifter samt amorteringar eller avskrivningar för egna fastigheter har även dessa dragits från. Däremot ingår i utgiftssumman utgifter för fastighets normala underhåll. Vidare har de inkomster från dragits som barnhem i vissa fall erhåller som ersättning från personal och anstalter för kost och tvätt. Det kvarstående beloppet har dividerats med det antal vård dagar som barnhemmet redovisat, varvid den genomsnittliga kostnaden per vård dag erhållits. Resultatet redovisas i tab. Z.

Den genomsnittliga kostnaden per vård dag var sålunda ca 16 kr. Den högsta medelkostnaden, ca 19 kr, redovisar kommunernas barnhem och den lägsta, 14 kr, barnhem tillhörande föreningar. Av de olika barnhemmen redovisar mödra- och spädbarnshemmen den lägsta kostnaden, ca 14 kr. Den högsta kostnaden hade kommunernas hem för varaktig vård, ca 24 kr, och den lägsta deras mödra- och spädbarnshem, ca 11 kr.

IV. Ungdomsvårdsskolorna år 1953

Antalet ungdomsvårdsskolor, elevplatser och elevantal vid dessa vid slutet av år 1951, 1952 och 1953 framgår av nedanstående tablå.

	^{31/12} 1951	^{31/12} 1952	^{31/12} 1953
Antal skolor	25	23	23
» platser	919	809	809
» elever	1 624	1 515	1 440
därav			
utackorderade	26	43	51
villkorligt utskrivna	866	809	788
på skolorna	732	663	601

Av klientelet befinner sig ca 40 % på skolorna. Övriga är utackorderade eller villkorligt utskrivna. Genom en sorgfällig gallring vid intagningsförfarandet och en allt mer omfattande rådgivning åt barnavårdsnämnderna med anvisande av andra möjligheter än ungdomsvårdsskola har även under året antalet

nyintagna kunnat hållas lågt. Antalet avgångna var även under år 1953 större än antalet nyintagna, varför en fortsatt minskning av elevantalet kan konstateras. Minskningen var dock något mindre än under föregående år.

De förändringar som under år 1953 inträffat framgår av nedanstående tablå, där motsvarande förändringar under år 1952 står inom parentes:

Antal elever som under år 1953 (1952)	
nyintagits	414 (403)
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	325 (348)
utackorderats	72 (65)
villkorligt utskrivits	673 (683)
slutligt utskrivits	391 (403)
utskrivits för avtjänande av straff, för vård på annan anstalt m. m.	98 (109)

Elevernas fördelning efter ålder och kön var vid slutet av år 1953 följande:

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhoppa	Pojkar	Flickor	Tillhoppa
Antal elever	417	184	601	562	277	839
därav, i %, i aldern						
9—15 år	37,2	10,9	29,1	11,7	3,3	8,9
15—18 »	41,2	58,7	46,6	53,4	30,3	45,8
18 år och däröver	21,6	30,4	24,3	34,9	66,4	45,3

Pojkarna, som utgör ca 70 av samtliga, var som synes yngre än flickorna.

De barn som är elever vid ungdomsvårdsskolor har av barnavårdsnämnden

omhändertagits för skyddsuppfostran på grund av visad vanart. På vilket sätt denna vanart tagit sig uttryck framgår i grova drag av nedanstående tablå. Fle-

	Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%
Antal elever	979		461	
därav omhändertagna på grund av				
allmän svårfostran	477	48,7	276	59,9
skolkning, skolrubbning	44	4,5	15	3,3
billån	63	6,4	1	0,2
andra egendomsbrott	709	72,4	123	26,7
misshandel	39	4,0	1	0,2
sexuell vanart	17	1,7	193	41,9
vagabondering	7	0,7	24	5,2
annan vanart	45	4,6	2	0,4

ra vanartsfaktorcr har i vissa fall redovisats men den procentuella fördelningen är gjord på basis av antalet elever.

Som allmänt svårfostrade karakteriseras således hälften av pojkarna och 3/5 av flickorna. Den vanligaste orsaken till omhändertagandet av pojkarna är egendomsbrott, såsom stölder och billån, under det att sexuell vanart är en vanlig orsak till omhändertagandet av flickorna. I gruppen »annan vanart» ingår bland annat eldsanläggning, ligabrott m. m.

Den tid de 391 elever, som slutligt utskrevs under år 1953, vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna framgår av tablan nedan:

	Vårdsätt		
	I skola	Utack.	Villk. utskr.
Antal slutligt utskrivna elever	391	16	386
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 300	82	9	34
300— 500	109	1	90
500—1 000	139	4	149
1 000—1 500	39	2	90
1 500—2 000	15	—	19
mer än 2 000	7	—	4
Vårdtid, medelantal dagar per elev	619	400	787

Praktiskt taget samtliga elever som slutligt utskrevs hade alltså dessförinnan blivit villkorligt utskrivna. På skolan hade de i genomsnitt tillbringat ca 20—21 månader, varefter de varit villkorligt utskrivna under en tid av ca 26 månader.